

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МАРКЕТИНГУ ТА ТУРИЗМУ**

До захисту допустити:

Завідувач кафедри

Балабаниць А.В.

д.е.н.професор

(підпис)

(ПБ завідувача кафедри)

«30» травня 2024р.

**«ОСВІТНІЙ ТУРИЗМ ТА ЙОГО РОЗВИТОК
(НА ПРИКЛАДІ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА
ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ)»**

Кваліфікаційна робота
здобувачки вищої освіти другого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Туризм»

Пономаренко Ірини Віталіївни
Науковий керівник:

Стойка А.В., д.держ.упр., професор

(прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент:

Андрющенко О.В. ТОВ «Туристична
компанія «Аккорд тур»», директор

(прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання, місце роботи)

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____ добре _____
Секретар ЕК _____
«17» червня 2024 р.

Київ – 2024

**МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МАРКЕТИНГУ ТА ТУРИЗМУ**

Освітній ступінь «Бакалавр»

Шифр та назва спеціальності 242 – Туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри д.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

 Балабаниць А.В.
(ПІП завідувача кафедри)
«20» 02 2024 р.

ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Пономаренко Ірини Віталіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Освітній туризм та його розвиток (на прикладі Сполученого Королівства Великої Британії)

керівник роботи Стойка Андрій Васильович, д.держ.упр., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом Маріупольського державного університету від
«16» лютого 2024 року № 30

2. Строк подання студентом роботи 11.05.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи (мета, об'єкт, предмет)

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій з розвитку освітнього туризму на засадах вивчення досвіду Сполученого Королівства Великої Британії

Об'єктом дослідження є практичні засади розвитку освітнього туризму на міжнародному ринку туристичних послуг.

Предмет дослідження є процес управління розвитком освітнього туризму в діяльності вітчизняних туристичних підприємства на основі імплементації зарубіжного досвіду

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ

1.1. Освітній туризм в системі класифікацій видів туризму

1.2. Передумови виникнення та країни-лідери з розвитку освітнього туризму

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ДОСВІДУ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ ВІТЧИЗНЯНИМИ ТУРИСТИЧНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ.

2.1. Управлінська характеристика діяльності ТОВ «Аккорд-тур»

2.2. Аналіз стану розвитку освітнього туризму в Сполученому Королівстві Великої Британії

2.3. Діагностика процесів розвитку освітнього туризму на ринку туристичних послуг України.

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Обґрунтування розвитку освітнього туризму в рамках моделі національної освітньо-туристичної кооперації

3.2. Підготовка кадрів для розвитку освітнього туризму в Україні як головний фактор вдосконалення туристичної системи

3.3. Розробка туристичної пропозиції з освітнього туризму для досліджуваного підприємства.

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Стойка А.В., д.держ упр., професор		
2	Стойка А.В., д.держ упр., професор		
3	Стойка А.В., д.держ упр., професор		

6. Дата видачі завдання 19.02.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми кваліфікації роботи	до 19.02.2024	
2	Затвердження теми кваліфікаційної роботи та наукового керівника	19.02.2024	
3	Консультація з науковим керівником	постійно	
4	Робота з науковою літературою. Визначення плану кваліфікаційної роботи	до 19.02.2024	
5	Переддипломна практика	19.02.2024- 08.03.2024	
6	Робота над теоретичною частиною кваліфікаційної роботи	09.03.2024- 05.04.2024	

7	Подання на перевірку теоретичної частини кваліфікаційної роботи науковому керівнику	до 06.04.2024	
8	Робота над аналітичною частиною кваліфікаційної роботи	07.04.2024- 20.04.2024	
9	Подання на перевірку аналітичної частини кваліфікаційної роботи науковому керівнику	до 20.04.2024	
10	Робота над рекомендаційною частиною кваліфікаційної роботи	21.04.2024- 01.05.2024	
11	Подання на перевірку рекомендаційної частини кваліфікаційної роботи науковому керівнику	до 01.05.2024	
12	Попередній захист кваліфікаційної роботи		
13	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру	до 06.05.2024	
14	Захист кваліфікаційної роботи	06.06.2024 – 07.06.2024	

Здобувач

_____
(підпис)

Пономаренко І.В.

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник роботи

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Стойка А.В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ.....	8
1.1. Освітній туризм в системі класифікацій видів туризму	8
1.2. Передумови виникнення та країни-лідери з розвитку освітнього туризму.....	16
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ДОСВІДУ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ ВІТЧИЗНЯНИМИ ТУРИСТИЧНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ.....	23
2.1. Управлінська характеристика діяльності ТОВ «Аккорд-тур».....	23
2.2. Аналіз стану розвитку освітнього туризму в Сполученому Королівстві Великої Британії	31
2.3. Діагностика процесів розвитку освітнього туризму на ринку туристичних послуг України.	43
Висновки до розділу 2.....	43
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	44
3.1. Обґрунтування розвитку освітнього туризму в рамках моделі національної освітньо-туристичної кооперації	44
3.2. Підготовка кадрів для розвитку освітнього туризму в Україні як головний фактор вдосконалення туристичної системи	54
3.3. Розробка туристичної пропозиції з освітнього туризму для досліджуваного підприємства.....	60
Висновки до розділу 3.....	70
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	79

ВСТУП

Освітній туризм – це спосіб подорожі до різних місць, спрямований на отримання знань і досвіду освітнього, професійного чи особистого характеру в безлічі сфер, стосовно досвіду Сполученого Королівства Великої Британії - вивчення мови зокрема.

У 2021-22 році в університетах Великобританії навчалося 679 970 іноземних студентів, 120 140 з них були з ЄС і 559 825 з інших країн. Ця цифра стала новим рекордом та встановила 24% від загальної кількості студентів.

У 2017/18 році кількість нових абітурієнтів з-за кордону до університетів Великобританії становила лише близько 254 000, зростання за останні чотири роки відбулося за рахунок закордонних студентів [1].

При цьому, Стратегія міжнародної освіти (2022) [2] встановлює амбітні плани по збільшенню вартості експорту освіти до 35 мільярдів фунтів на рік до 2030 року, а також збільшити загальну кількість іноземних студентів, які обирають навчання в системі вищої освіти Великобританії (в університетах тощо) щороку до 600 000 осіб до 2030 року [2]. Останнє завдання було досягнуто вперше в сезоні 2020/21 з 605,130 іноземних студентів в вищій освіті Великобританії.

Серед іноземних студентів превалюють китайці (99,965), індійці (87,045), нігерійці (32,945), пакистанці (16,550), студенти зі сполучених штатів Америки (13,550), а також Бангладешу, Гонг-Конгу, Малайзії, Ірландії, Франції [2].

Досліджуючи досвід розвитку освіти Сполученого Королівства Великої Британії та зростаючу кількість українських студентів, що в сучасних умовах опинились за кордоном та отримали можливості академічної мобільності та подовження навчання за кордоном, ідея імплементації досвіду Британії з розвитку освітнього туризму в українські реалії представляється актуальною та перспективною в умовах повоєнного та пост воєнного відновлення освіти та туристичного сектору України, що й обумовлює актуальність дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій з розвитку освітнього туризму на засадах вивчення досвіду Сполученого Королівства Великої Британії.

Для досягнення встановленої мети були поставлені та вирішені наступні завдання:

досліджено теоретичні положення з освітнього туризму та його розвитку в країнах світу;

проаналізовано управлінсько-господарську діяльність туристичного оператора;

проаналізовано стан розвитку освітнього туризму в Сполученому Королівстві Великої Британії;

обґрунтовано розвиток освітнього туризму в рамках моделі національної освітньо-туристичної кооперації;

рекомендовано заходи з підготовки кадрів для розвитку освітнього туризму в Україні як головний фактор вдосконалення туристичної системи .

Об'єктом дослідження є теоретичні основи та процес управління господарською діяльністю підприємства.

Предмет дослідження є практичні засади розвитку освітнього туризму в Україні та ролі туристичного оператора.

Інформаційну основу дослідження склали документи діяльності ТОВ «Аккорд-тур», статистичні дані Сполученого Королівства Великої Британії та України, результати досліджень вітчизняних та закордонних науковців.

Практичне значення отриманих результатів полягає в адаптивності їх до загальної діяльності ТОВ «Аккорд Тур», університетів та громадського сектору з метою ефективною реалізації завдань розвитку освітнього туризму, розвитку потенціалу українських студентів та академіків, а також утримання якості освіти в повоєнний період та майбутньому.

РОЗДІЛ 1

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ

ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ

1.1. Освітній туризм в системі класифікацій видів туризму

Академічна мобільність між країнами та всередині них мала позитивну тенденцію до часів COVID-19, а для українських студентів та споживачів освітніх послуг ще і за умов довоєнного стану в країні.

Існує безліч причин подорожей, однак, з метою освіти можна виділити в окрему галузь адже майже кожна подорож тим чи іншим чином супроводжується вивченням чогось нового, включаючи різні культури, а в умовах навчальних закладів – досвід різних освітніх систем, різних культур, збагачують професійні знання або різноманітні поведінкові моделі.

Туризм по праву вважається глобальним соціально-економічним явищем сучасного світу. У практичному плані індустрія туризму, використавши очевидні, що лежать на поверхні резерви розвитку, потребує нового імпульсу, в пошуку нових технологій для обґрунтування своїх позицій в конкурентній боротьбі. Український туризм, формуючи власний шлях, потребує узагальнення накопиченого досвіду. Для багатьох держав саме туризм, будучи джерелом значних валютних надходжень, займає провідні позиції у формуванні валового внутрішнього продукту. Наприклад, частка доходів від туризму в ВВП з урахуванням мультиплікативного ефекту на Мальті становить 19,3%, на Кіпрі – 16, в Греції – 15,5, в Іспанії – 15,3, в Австрії – 12,5, у Великобританії і Франції – по 9,7, в Італії – 9,3, в Україні – 6,5% [3, с. 48].

Нові технології в туризмі характеризуються введенням на ринок вдосконалених послуг інтелектуальної діяльності людини, що володіють новими споживчими якостями, які з часом стануть об'єктом для нового

вдосконалення. Метою інновації в туризмі є підвищення задоволеності клієнтів як одного з факторів підвищення їх якості життя в цілому. У сучасному світі переважають подорожі з освітнім ухилом. В даний час через свідомість людини проходить величезний потік різноманітних знань. Від пересичення різним інформаційним потоком отримані знання поступово забуваються і губляться.

Попри це знання, отримані в процесі подорожей, практично назавжди залишаються в нашій пам'яті. Це пов'язано з тим, що позитивні емоції змушують людину переживати даний період знову і знову. Таким чином, освітні подорожі можуть стимулювати суспільство до подальшого розвитку [4].

Всесвітня туристична організація (UNWTO, 2019) визначає поняття «освітні туризм» як: «поїздка з метою освіти та професійної підготовки, яка пов'язана з короткостроковими основними видами діяльності, такими як відвідання короткострокових курсів, проходження певних програм навчання (формальних або неформальних) або набуття певних навичок за допомогою формальних курсів» [5]. За концепцією, цей вид туризму є спеціалізованим сегментом спрямованим на академічну діяльність та/або навчальні компоненти (García et al., 2005) [6-7].

Університетська мобільність розглядається як типологія туризму заходи, що проводяться, здійснюються поза межами їх звичайного середовища протягом певного періоду часу, щоб виконати навчання, розваги та дозвілля у вільний час або дозвілля разів. З цього приводу Всесвітня туристична організація з 1994 року вважає туристами осіб, які переїжджають з місць їх проживання в інше місце з метою навчання або академічної діяльності із зазначенням категорії туристів обумовлюючи їхнє перебування менше одного року.

Інші автори, такі як Genis (2007), описують освітній тризм у поєднанні з подорожами та освітнім досвідом, що включає молодих і дорослих туристів [8]. Доповнюючи Goeldner і Ritchie (2003), вони згадують, що навчальні

заклади надають новий вимір туризму та освіти, оскільки вони пропонують навчальні програми, привабливі для іноземців та людей з інших регіонів, що підвищувати їх мотивацію до подорожей [9].

Для більш наочного представлення тлумачення освітнього туризму, зосередимо всі доступні визначення в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Трактування поняття «освітній туризм»

Автор	
Річі Б.У. [10]	Це туристична діяльність, яку здійснюють ті, хто здійснює відпустку, та ті хто збирається на екскурсію, для кого навчання буває початковою (освіта перший сегмент) або вторинною (туризм перший сегмент) частиною їхньої подорожі
Пітман Т. [11]	Це форма туристичного досвіду, яка чітко має на меті надати структуроване навчання через активну інтелектуальну практику. Навчання є основним в цьому туристичному продукті
Сі Л. [12, с. 107]	Це організована подорож під керівництвом кваліфікованих гідів, де відпочинок та процеси навчання відбуваються одночасно через взаємодію між пов'язаними зацікавленими сторонами (учасники, туроператори, місцева спільнота) як частина загального досвіду. Освітній туризм має протяжність певний період часу (мінімум 24 години) та зазвичай відбувається в неформальній обстановці
Лінд Е., Салойара С. [13]	Подорожі з метою освіти відрізняються від подорожей для розваги. Освітні туристичні поїздки вимагають співробітництво з державними та приватними секторами, а також представниками освіти і сектору подорожей
Ташлай Я., Іванов С. [6]	Це такий вид туризму, який передбачає такі послуги та продукти, як різні навчальні програми, програми обміну студентами, тури, екскурсії та різноманітні види турів, що мають мету дослідження, і нові види освітньої діяльності, яка пов'язана з туризмом
Лебедев А.Р. [14, с. 3]	Це система відносин, які пов'язані з виробництвом, розподілом, обміном та споживанням освітнього туристичного продукту в межах народного та світового господарства
Тіварі Х. [42]	Це освітні круїзи, шкільні екскурсії, семінари, які мають на увазі досвід навчання за кордоном, тобто канікули для підвищення кваліфікації

Отже, у загальному розмінні «освітній туризм» – це вид подорожей, орієнтованих на навчання та особистісне зростання, де люди відвідують місця призначення, щоб отримати знання та відчути різні культури, традиції та історичний контекст. Ця форма туризму часто включає такі елементи, як навчальні поїздки, студентські обміни, мовні курси та навчальні майстер-класи чи семінари. Основними цілями освітнього туризму є покращення

розуміння предмета, покращення навичок та досвід занурення в навчання в контексті реального світу. Характерними рисами освітнього туриста є те, що для нього головна причина подорожі – це отримання освіти та навчання, як найбільш бажаний спосіб використання вільного часу. Результатом освітнього туру є нові знання та навички і підтвержуючі документи встановленого зразку.

Залежно від мети подорожі виокремлюють чотири основні напрями освітнього туризму (рис. 1.1).

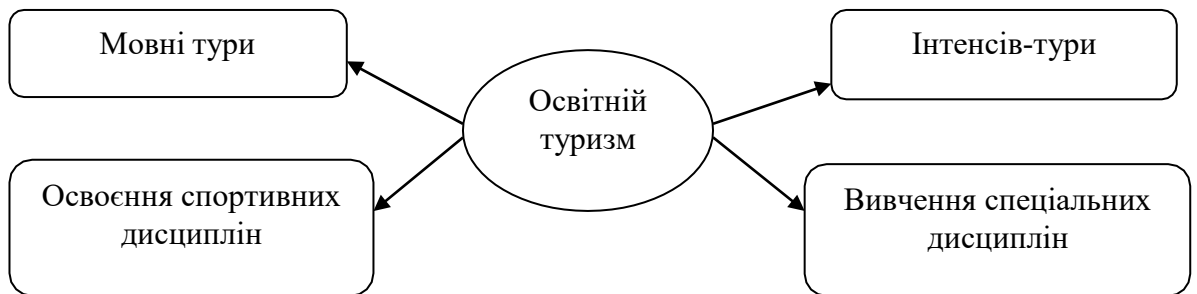

Рис. 1.1. Основні напрями освітнього туризму

Джерело: складено автором на основі [16, с. 21]

Кожна освітня мета визначає ті чи інші завдання, які вирішуються під час освітнього туру (табл. 1.2).

Кожне з поставлених освітніх завдань відповідає той чи інший вид туризму, тобто для рестораторів це гастрономічний, для студентів – екскурсійний, для туроператорів – рекламний тур та т.д.

Отже, можна сказати, що туризм в цілому розширює сферу пізнання, і багато його видів можна розглядати як освітні (рис. 1.2).

Варто також розглянути таке поняття як освітній туристичний продукт, структура якого подана на рисунку 1.3.

Освітні завдання та види туризму

Освітня задача	Захід	Вид туризму
Вивчення іноземної мови, поповнення мовного запасу, вивчення різних мовних ситуацій	Навчання в мовних школах, заходи, які стосуються програм обміну	Освітній туризм, культурно-пізнавальний туризм
Заохочення співробітників, особистісний ріст	Майстер-класи, конференції, семінари, тимбілдінгі	Діловий, подієвий, конгресний туризм
Формування професійних компетенцій	Освітні програми за напрямом навчання, майстер-класи, семінари	Діловий, освітній, подієвий туризм
Освоєння спортивних дисциплін	Тренування, майстер-класи, змагання	Спортивний туризм

Джерело: складено автором на основі [16, с. 22]

Рис. 1.2. Освітній туризм та його взаємодія з іншими видами туризму

Джерело: складено автором на основі [16, с. 23]

Рис. 1.3. Характеристики освітнього туристичного продукту

Джерело: складено автором на основі [17]

Козлова Н.А. виділяє в освітньому туристичному продукті комплекс детермінант:

продукт з підкріпленням;

продукт в реальному виконанні;

комплекс детермінант б «С» вибору освітнього туру;

продукт за задумкою (основні вигоди) [18, с. 14].

Рис. 1.4. Структура освітнього туристичного продукту

Джерело: складено автором на основі [18]

Можна визначити такі якості та характеристики освітнього туризму: міжкультурність, міждисциплінарність, ресурсоемність, орієнтованість на клієнта, часова обмеженість, широкі можливості для безперервної освіти, педагогічна ефективність, трансформування неформальних знань у формальні знання та компетенції [19, с. 21].

Види подорожей в класифікації освітнього туризму можна поділити наступним чином:

По-перше, шкільні поїздки: це короткі перебування, запрограмовані вчителями з академічними цілями. Візити з академічними цілями та від одного або кількох туристів. Зазвичай вони короткочасні.

По-друге, досвід навчання в університеті: дати можливість студентам продовжити кар'єру, проживаючи за кордоном. Цей тип туризму заохочують навчальні заклади і сприяють навчанню. Зазвичай тривалість коливається від тижнів до місяців, його розвиток здійснюється в основному в університетах, хоча можуть бути підприємства.

По-третє, професійний досвід: орієнтований на професіоналів, метою яких є навчання або участь у дослідницьких проєктах. Сюди також можна включити відвідування семінарів або освітніх поїздок. Цей вид подорожей привабливий для людей, які звільнилися з роботи, але хто може дізнатися про деякі сфери інтересів, такі як мистецтво чи астрономія, і переносяться в таборах.

Освітні круїзери: вони поєднують у собі задоволення від подорожі з читаннями або курсами на певні теми, створювати соціальні зв'язки разом із новим навчанням.

Відпустки для підвищення кваліфікації: ці поїздки які характеризуються переважно навчанням або участю в природоохоронній діяльності [6].

Отже, можна резюмувати, що освітній туризм може бути дуже різноманітним і гнучким, який використовує свої можливості, щоб бути постійно затребуваним і підвищувати рівень обізнаності під час подорожей.

1.2. Передумови виникнення та країни-лідери з розвитку освітнього туризму

Світова індустрія туризму дуже різноманітна. Зі збільшенням кількості різних видів туризму та способів взаємодії мандрівників із турпакетами може бути досить важко відслідковувати субдомен кожного туристичного сектора.

Кожен туристичний продукт, який дозволяє мандрівникам дізнатися про іноземну культуру, вивчати нові речі, брати участь у навчальних поїздках або застосовувати набуті навички, вважається продуктом освітнього туризму. Широкомасштабний масовий туризм все ще популярний, але деякі мандрівники шукають інші варіанти, які дозволяють їм подорожувати та водночас мати змогу здобувати нові знання. Зміна попиту на подорожі є одним із головних факторів, що стимулюють зростання цього сектору.

Освітній туризм виник як результат кількох соціальних, економічних та культурних факторів. Основні передумови його узагальнені в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

Передумови виникнення освітнього туризму

Передумови	Характеристика передумов
Глобалізація	Інтенсифікація міжнародних контактів та співпраці сприяє популяризації освітнього туризму. Люди все частіше шукають можливості для навчання за кордоном, щоб отримати конкурентні переваги на глобальному ринку праці
Розвиток транспортної інфраструктури	Зручніші та доступніші транспортні засоби (авіація, швидкісні поїзди) дозволяють легше подорожувати на великі відстані, що сприяє збільшенню кількості студентів, які обирають навчання за кордоном
Інтернаціоналізація освіти	Університети та навчальні заклади розширюють свої програми, співпрацюють з міжнародними партнерами, запроваджують обмінні програми, що робить навчання за кордоном більш доступним та привабливим
Економічні фактори	В деяких країнах освіта за кордоном є більш доступною або якіснішою. Також студенти можуть знайти спеціалізовані програми, які не пропонуються у їхній країні

Культурні та соціальні чинники	Бажання пізнати інші культури, набути нових соціальних навичок, розширити кругозір також стимулює молодь до участі в освітніх програмах за кордоном
Розвиток технологій та інтернету	Інтернет та інформаційні технології полегшують пошук інформації про освітні можливості за кордоном, реєстрацію на курси та підтримання контактів з університетами та викладачами

Джерело: складено автором на основі [21]

Рейтингування систем освіти по країнах та їх розподіл по континентам та культурам відбився і на конкурентному середовищі потоків туристів по країнах. Престижні міжнародні університети приваблюють студентів з усього світу завдяки високим стандартам освіти та визнанню на міжнародному рівні.

Ці чинники разом створюють сприятливі умови для розвитку освітнього туризму та роблять його важливою складовою сучасної освітньої системи та міжнародних відносин.

Міжнародні рейтинги та стандарти освіти відіграють важливу роль у розвитку освітнього туризму, оскільки вони допомагають студентам вибрати навчальні заклади та програми, які відповідають їхнім академічним та професійним потребам. Ось кілька ключових аспектів, які сприяють цьому процесу:

По-перше, міжнародні рейтинги університетів:

QS World University Rankings: Один із найвідоміших рейтингів, що оцінює університети за такими критеріями, як академічна репутація, репутація серед роботодавців, співвідношення студентів до викладачів, цитованість наукових робіт тощо. Високі позиції у цьому рейтингу приваблюють студентів з усього світу [22].

Times Higher Education World University Rankings (THE): Оцінює університети за п'ятьма основними напрямками: навчання, дослідження, цитованість, міжнародний вплив та індустріальні доходи. Цей рейтинг також широко використовується студентами для вибору навчальних закладів [23].

Academic Ranking of World Universities (ARWU), або Шанхайський рейтинг: Відомий своєю акцентуацією на науково-дослідницькій діяльності та академічних досягненнях, зокрема кількості нобелівських лауреатів серед випускників та викладачів [24].

U.S. News & World Report Best Global Universities: Включає міжнародний рейтинг, який базується на глобальній науково-дослідницькій репутації, публікаціях, конференційних матеріалах та співробітництві з міжнародними партнерами [25].

По-друге, стандарти освіти:

Болонський процес: Ініціатива, спрямована на гармонізацію систем вищої освіти в Європі, що включає впровадження трирівневої системи (бакалавр, магістр, доктор). Це робить дипломи більш зрозумілими та порівнюваними між різними країнами, полегшуючи студентам навчання за кордоном.

Європейська система накопичення та трансферу кредитів (ECTS): Стандарт, що полегшує визнання академічних кредитів, отриманих у різних навчальних закладах Європи, сприяючи мобільності студентів.

ISO 21001: Міжнародний стандарт для освітніх організацій, що фокусується на якості управління освітніми послугами, що забезпечує підвищення довіри до освітніх інституцій на глобальному рівні.

Асоціації та акредитаційні агентства: Такі організації, як AACSB (Асоціація для розвитку університетських шкіл бізнесу), AMBA (Асоціація MBA) та EQUIS (Європейська система покращення якості), акредитують бізнес-школи та програми MBA, що забезпечує їх міжнародне визнання.

Вплив міжнародних рейтингів та стандартів зведемо до таблиці 1.4.

Отже, міжнародні рейтинги та стандарти освіти відіграють ключову роль у розвитку освітнього туризму, допомагаючи студентам орієнтуватися в глобальному освітньому просторі та вибирати найкращі навчальні заклади для свого розвитку.

Вплив міжнародних рейтингів та стандартів
на розвиток освітнього туризму

Престиж та довіра	Високі позиції в рейтингах підвищують престиж університетів, збільшуючи довіру до них з боку студентів та роботодавців
Якість освіти	Університети прагнуть підвищити свої позиції у рейтингах, що стимулює їх до покращення якості освіти та досліджень.
Міжнародна мобільність	Стандарти та акредитації полегшують процес визнання дипломів і академічних кредитів, сприяючи мобільності студентів та викладачів
Інформаційна прозорість	Рейтинги та стандарти забезпечують студентів необхідною інформацією для прийняття обґрунтованих рішень щодо вибору навчального закладу

Джерело: складено автором на основі [21]

Однак, більшість секторів занепали протягом останніх кількох років, і галузь освітнього туризму не стала винятком. Сектор туризму зазнав занепаду через те, що багато країн запровадили обмеження на міжнародні подорожі. Порівняно з попередніми роками іноземний туризм скоротився на 22% у першому кварталі 2020 року та на 65% у перших двох кварталах 2020 року [20].

Однак цей сектор швидко став на ноги, коли уряди по всьому світу скасували обмеження на подорожі. Результати останніх досліджень підтверджують наше попереднє твердження про те, що популярність освітнього туризму зростає.

Вартість світового ринку освітнього туризму в 2021 році оцінюється в \$399,8. Це означає, що ринок зріс у річному обчисленні на 16%. Ті самі дослідники прогнозують, що ринок продовжуватиме зростати із загальним річним темпом зростання на 17,2%. Очікується, що до 2031 року його вартість досягне 1,947 мільярдів доларів [20].

За даними Future Market Insights, загальна кількість освітніх туристів у всьому світі у 2022 році перевищила 6 мільйонів [21]. Вони визначили чотири

основні фактори, що сприяють зростанню ринку та зростанню популярності цього сектора:

- доступ до нової інформації;
- нові стилі освіти;
- нові методи дослідження;
- величезний вплив на науку.

Крім того, звіт FMI вказує на те, що більшість в'їзних освітніх туристів зацікавлені в отриманні ступеня магістра, що робить студентів одним із найважливіших демографічних сегментів, що стимулює зростання сектора. Точніше, вікова група 19-25 років генерує колосальні 73% доходів світового ринку освітнього туризму. Тільки студенти генерують 39% загального доходу сектора [21].

Згодом, склався рейтинг країн-лідерів з розвитку освітнього туризму завдяки високій якості освіти, престижним університетам та сприятливим умовам для іноземних студентів (табл. 1.5.).

Таблиця 1.5.

Рейтинг країн-лідерів з розвитку освітнього туризму

Країни лідери розвитку освітнього туризму	Причини лідерства
Сполучені Штати Америки	1. Високий рівень освіти: США мають багато університетів, які регулярно займають верхні позиції в міжнародних рейтингах (Гарвард, МІТ, Стенфорд). 2. Різноманітність програм: Велика кількість програм і спеціалізацій дозволяє знайти навчальний курс для будь-яких інтересів 3. Дослідницькі можливості: Потужні дослідницькі програми та фінансування наукових проектів
Велика Британія	1. Престижні університети: Оксфорд, Кембридж та інші відомі навчальні заклади. 2. Якість освіти: Сильні академічні традиції та високі стандарти навчання. 3. Міжнародне визнання: Британські дипломи високо цінуються у всьому світі.

Канада	<p>1. Високі стандарти освіти: Канадські університети відомі своєю якістю та інноваційними підходами до навчання.</p> <p>2. Доступність: Відносно нижча вартість навчання та проживання порівняно з США і Великою Британією.</p> <p>3. Мультикультуралізм: Канадська політика мультикультуралізму створює сприятливі умови для іноземних студентів.</p>
Австралія	<p>1. Високий рівень освіти: Університети Австралії, такі як Австралійський національний університет, входять до числа найкращих у світі.</p> <p>2. Доступ до досліджень: Широкі можливості для участі в дослідницьких проектах.</p> <p>3. Привабливий клімат і культура: Австралія приваблює студентів своєю культурою та кліматом</p>
Німеччина	<p>1. Безкоштовна або доступна освіта: Багато університетів пропонують безкоштовне навчання для іноземних студентів або помірні збори.</p> <p>2. Висока якість технічної та інженерної освіти: Технічні університети Німеччини відомі своєю якістю.</p> <p>3. Сильна економіка: Німеччина є одним із лідерів світової економіки, що забезпечує хороші перспективи працевлаштування.</p>
Франція	<p>1. Високий рівень освіти в галузі мистецтв та гуманітарних наук: Французькі університети і Grandes Écoles мають високий міжнародний авторитет.</p> <p>2. Культурна привабливість: Багата культурна спадщина та можливість вивчення французької мови.</p> <p>3. Доступність: Відносно низькі збори за навчання.</p>
Китай	<p>1. Зростання якості освіти: Китайські університети, такі як Пекінський університет та Університет Цінхуа, швидко піднімаються в міжнародних рейтингах.</p> <p>2. Інвестиції в освіту: Значні державні інвестиції в розвиток вищої освіти та наукових досліджень.</p> <p>3. Міжнародні стипендії: Китай активно пропонує стипендії для іноземних студентів.</p>
Японія	<p>1. Високі технології та інновації: Японські університети відомі своїми дослідженнями в галузі науки і техніки.</p> <p>2. Культура та якість життя: Безпечна та організована країна з багатою культурною спадщиною.</p> <p>3. Стипендії для іноземних студентів: Державні та приватні стипендії для залучення іноземних студентів.</p>

Джерело: складено автором на основі [22-25]

Ці країни активно інвестують у розвиток своїх освітніх систем і створення сприятливих умов для іноземних студентів, що робить їх привабливими напрямками для освітнього туризму.

Висновки до розділу 1

Освітній туризм є однією з галузей індустрії туризму, яка швидко розвивається. Він пропонує унікальну цінність – ідеальне поєднання пригод і навчання. Існує багато видів освітнього туризму, кожен з яких пропонує певні переваги. Враховуючи низку переваг, які він пропонує мандрівникам, туристичним і освітнім установам, громадам і країнам, можна з упевненістю припустити, що на цей сектор чекає світле майбутнє, про що свідчить прогнозоване зростання світового ринку освітнього туризму.

Вартість світового ринку освітнього туризму продовжуватиме зростати із загальним річним темпом зростання на 17,2%. Очікується, що до 2031 року його вартість досягне 1,947 мільярдів доларів

Серед країн-лідерів освітнього туризму означились – США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Японія, Китай, Австралія, Канада. Саме ці країни позначились в міжнародних рейтингах та підтримують якість освіти на світовому ринку, що й обумовлює розвиток освітнього туризму в цих країнах.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ УПРАВЛІНСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА ТА ДОСВІДУ БРИТАНІ В РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ

2.1. Управлінська характеристика діяльності ТОВ «Аккорд-тур»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Аккорд-тур» створено 10.12.2003 р. та зареєстровано виконавчим комітетом Львівської міської ради Львівської області (ПН: 328001713063, ЄДРПОУ: 32800179)

Свідоцтво платника податків ПДВ: 18078900;

Головний офіс товариства розташовано за адресою: 79038, Львівська обл., місто Львів, Личаківський район, вул.. Китайсь ка, буд. 85.

Метою діяльності ТОВ «Аккорд-тур» є виявлення потреб підприємств, організацій і громадян у послугах, які їм надаються, задоволенні їх на високому рівні і отриманні на цієї основі відповідного прибутку.

Основними напрямками діяльності туроператора за КВЕД є Послуги з організації подорожей, а також ті, що передбачені 2 статтею статуту [26]:

- надання послуг в сфері туризму;
- надання супутніх туристичних послуг;
- продаж товарів для туризму та спорту;
- організація туризму і відпочинку, в тому числі міжнародного;
- здійснення внутрішніх і міжнародних перевезень пасажирів автомобільним, залізничним, повітряним, морським транспортом;
- інформаційно-довідкові послуги в сфері туризму.

Товариство є юридичною особою згідно з законодавством України. Права та обов'язки юридичної особи підприємство набуло з моменту його державної реєстрації. За організаційно-правовою формою фірма є товариством з обмеженою відповідальністю, за формою власності – приватною.

Компанія «Аккорд-Тур» спеціалізується на різноманітних автобусних турах до Європи. Також пропонує широкий вибір авіа, дитячих, морських, гірськолижних і лікувальних турів. Крім того, компанії надає можливість відвідати концерти провідних естрадних зірок світу і кращі спортивні події, побувати на популярних фестивалях, карнавалах та святах, здійснити паломництво до Святих місць.

Профіль туроператорської діяльності – це домінуючі в асортименті туроператора види або географічні напрями туристичного продукту:

- частка яких в обсягу продажів туроператора максимальна;
- продаж яких забезпечує основну частку прибутку туроператора;
- у реалізації яких туроператор досяг найвищої майстерності та професіоналізму;
- з якими споживач ідентифікує оператора на ринку.

ТОВ «Аккорд-тур» – фахівець в роботі з турагенствами України.

Для початку роботи товариство пропонує укладення агентського договору, що здійснюється через уповноважену особу – суб'єкта підприємницької діяльності.

ТОВ «Аккорд-тур» є найкрупнішим туроператором України, адже він співпрацює з більше ніж 6 тис. туристичних фірм та компаній. А також має 5 філій по Україні :

1. Одеська філія ТОВ «Аккорд-тур» – Код ЄДРПОУ: #35968425
Адреса: Одеська обл., м. Одеса, вул. Преображенська, буд. 11.
2. Київська філія ТОВ «Аккорд-тур» – Код ЄДРПОУ: #36609779 .
Адреса: м. Київ, вул. бульварно-Кудрявська, буд. 39/11, Офіс 5.
3. Філія ТОВ «Аккорд-тур» у місті Дніпро – Код ЄДРПОУ: #38325708 . Адреса: Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Глинки, буд. 2.
4. Харківська філія ТОВ «Аккорд-тур» – Код ЄДРПОУ: #38583344 .
Адреса: Харківська обл., м. Харків, вул. Літературна, буд. 5

5. Запорізька філія ТОВ «Аккорд-тур» – Код ЄДРПОУ: #38892532. Адреса: Запорізька обл., м. Запоріжжя, просп. Соборний, буд. 160, Офіс 014/А1 [27].

Ще в 2013 році компанія відкрила в місті Львів на виїзді туристичний комплекс «Термінал А», що приймає туристів, які подорожують через «Аккорд Тур».

На офіційному сайті туроператора <https://www.accordtour.com> [28] представлена карта України та спрощений пошук тих туристичних агентств, з якими співпрацює компанія, що максимально спрощує пошук та відповідає сучасним вимогам інформаційного та вибагливого клієнта.

Популяризація профілю діяльності туроператора є основою рекламних кампаній, що проводяться ним, оскільки домогтися ідентифікації на ринку власної назви з переліком географічних напрямів або видів туристичного продукту – прагнення практично будь-якого туроператора. З іншого боку, занадто популяризований профіль роботи оператора дещо негативно відбивається через те, що спец пропозиції та інші дані, що є корисним для підприємства стають завдяки Інтернет-ресурсам доступними для конкурентів.

За роки роботи ТОВ «Аккорд-тур» розробив та виконує 1578 турів [27].

Постійним партнерами зі співпраці є Компанія Pro-Tur – Туристичні розсилки для туркомпаній та банк VS [28].

Статутний капітал ТОВ «Аккорд-тур» складає 18 613 861.00 грн гривень [26]. Вартість майна, що передається учасниками як внесок у статутний капітал, затверджується загальними зборами акціонерів. Додатковими вкладками виступають грошові кошти, будівлі, споруди, транспортні засоби, інформаційні системи. Вартість не грошового вкладу учасника визначається одностайним рішенням учасників у національній валюті України. В товаристві також створюється резервний капітал у розмірі 25% статутного капіталу. Розмір щорічних відрахувань до резервного капіталу не може бути менш ніж 5% суми чистого прибутку.

ТОВ «Аккорд-тур» здійснює свою господарчу діяльність на підставі нормативно-правових документів України, міжнародних угод, а також установчих документів власного видавництва:

- Закону України «Про господарські товариства»;
- Господарського Кодексу України;
- Цивільного Кодексу України;
- Статуту товариства.

Згідно зі статтею 5 статуту ТОВ «Аккорд-тур» управління компанією здійснюють наступні органи [26]:

- Загальні збори акціонерів;
- Правління товариства;
- Ревізійна комісія.

Вищий орган управління товариства – Загальні збори учасників, які скликаються не менше двох разів на рік. Збори учасників вважаються правочинними, якщо на них присутні учасники, що володіють в сукупності більш ніж 60% голосів. При голосуванні учасники володіють кількістю голосів, пропорційно розміру їх часток в статутному капіталі товариства.

До компетенції Загальних зборів акціонерів відноситься:

- визначення основних напрямків діяльності товариства;
- затвердження змін і доповнень в статут товариства;
- затвердження річних результатів діяльності товариства;
- визначення порядку розподілу прибутку і покриття збитків товариства;
- вирішення питання про придбання товариством частки учасника;
- прийняття та виключення учасників з товариства;
- ухвалення рішень про припинення діяльності товариства, призначення ліквідаційної комісії, затвердження ліквідаційного балансу.

Збори учасників обирають свого голову строком на 3 роки. Голова організує роботу зборів учасників, веде протоколи, видає посвідчені виписки з книги протоколів.

Правління товариства в особі директора є виконавчим органом товариства, який здійснює керівництво його поточної діяльності, за виключенням тих, які відносяться до компетенції зборів учасників. Директор обирається на невизначений строк і не може бути головою зборів учасників.

Директор підзвітний зборам учасників і організовує виконання їх рішень. Але він не має права приймати рішення, обов'язкові для учасників.

Контроль за діяльністю посадових осіб товариства здійснює ревізійна комісія, яка створюється зборами учасників. Перевірка фінансово-господарської діяльності фірми, складання висновку за річними звітами і балансами, доповідь про результати перевірок діяльності посадових осіб відноситься до компетенції комісії.

Схематично структура управління ТОВ «Аккорд-тур» зображена на рисунку 2.1.

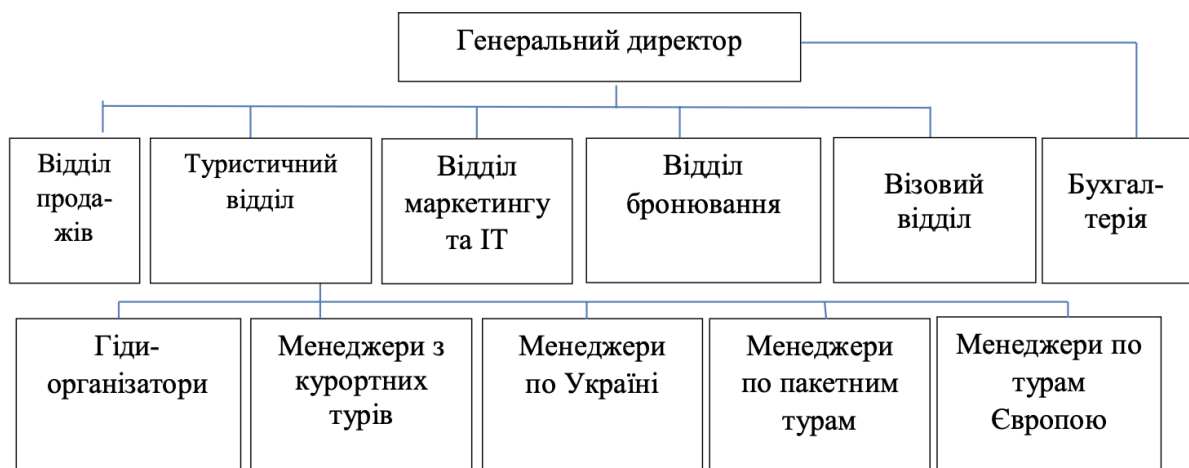

Рис. 2.1. Апарат управління ТОВ «Аккорд-тур»

Джерело: складено автором на основі [26]

Трудовий колектив товариства складають всі громадяни, які беруть участь своєю працею в його діяльності на підставі трудового договору і інших форм, що регулюють трудові відносини робітників з працедавцем (законодавство України про працю, колективний договір). За станом на 01.01.2024 р. в ТОВ «Аккорд-тур» чисельність співробітників становить 85 осіб.

Функціональні обов'язки співробітників фірми полягають у наступному.

Директор виконує наступні функції:

- здійснює оперативне керівництво справами, майном і персоналом товариства;
- видає накази і розпорядження з питань діяльності товариства в межах своєї компетенції;
- встановлює порядок формування і використання фондів товариства;
- представляє інтереси товариства перед іншими підприємствами, громадянами, іноземними контрагентами у судових, арбітражних органах;
- укладає від імені товариства договори і угоди;
- відкриває в установах банків розрахункові, поточні та інші рахунки;
- укладає і розриває трудові договори з робітниками і службовцями товариства, визначаючи їх компетенцію і посадові обов'язки, затверджує їх посадові інструкції.

Організацію надання туристичних послуг при нормальному економічному мікрокліматі на фірмі здійснюють менеджери по роботі з туристами, які надають інформацію (пропонують різні варіанти проведення відпочинку, надають рекомендації щодо вибору місць відпочинку, описують їх переваги та недоліки, правила безпеки в країні перебування; консультують про особливості соціально-демографічних та природно-кліматичних умов місць відпочинку; укладають договір про надання туристичних послуг та збирають необхідні туристичні документи) клієнтам, працюють з ними; бронюють та оформлюють квитки; здійснюють продаж турів; співробітничать з туроператорами; виконують адміністративні функції.

Менеджери по роботі з агентствами займається укладанням договорів з туристичними фірмами вітчизняного та іноземного походження

Головний бухгалтер організовує повсякденну фінансово-господарську діяльність товариства; підготовку річних планів і звітів про їх виконання; встановлює систему, форми і розмір оплати праці робітників, службовців і інших посадових осіб товариства.

Менеджер з реклами організовує роботу з рекламування послуг ТОВ «Аккорд-тур» з метою їх просування на ринки збуту, інформуючи споживачів про переваги якості і відмінні властивості рекламованих послуг. Здійснює керівництво планової та координаційної робіт з проведення рекламних кампаній ТОВ «Аккорд-тур». Генерує та Слідкує за оновленнями сайту товариства.

Юрист розробляє або бере участь у розробці документів правового характеру. Здійснює методичне керівництво правовою роботою на товариства, надає правову допомогу при підготовці та оформленні різного роду правових документів, бере участь у підготовці обґрунтованих відповідей при відхиленні претензій ТОВ «Аккорд-тур».

Водій забезпечує коректне плавне професійне водіння автомобіля, яке максимально забезпечує зберігання життя та здоров'я пасажирів і технічно налагоджений стан самого автомобіля.

Оператор професійного прибирання здійснює комплексне прибирання офісного приміщення.

Товариство згідно діючого законодавства забезпечує для всіх працюючих безпечні і нешкідливі умови праці і встановленому законом порядку несе відповідальність за шкоду, заподіяну здоров'ю робітників.

Структуру колективу можна розбити по таких характеристиках: вік, стать і наявність вищої освіти. В організації 65% працівників - жінки. 37% мають вищу освіту, 18% не повний вищу освіту, 28% мають середню спеціальну, 17% середню загальну освіту. Для повноти розкриття функції організації з'ясуємо, чи відповідають посадові інструкції фактично виконуваний роботі, чи не перетинаються в процесі роботи обов'язки співробітників. Із цією метою складемо матрицю функцій посадових обов'язків працівників (табл. 2.1). З таблиці видно, що функції менеджменту реалізуються у повному обсязі.

Наявність вищої освіти, каже про кваліфікацію і надійність співробітників. Чим більше людей, які навчалися за спеціальністю, тим вище рівень професіоналізму туристичного підприємства. Вік працівників

становить: 55% до 30 років; 30% до 30-50 років; 15% більше 50 років. «Аккорд-тур» має таку динаміку за рівнем освіти

Таблиця 2.1.

Функції апарату управління ТОВ «Аккорд-Тур»

Функції менеджменту	Директор	Бухгалтерія	Відділ продажів	Туристичний відділ	Відділ маркетингу та ІТ	Відділ бронювання	Візовий відділ
Планування	+	+	+	+	+	+	+
Організація	+		+	+	+	+	+
Мотивація	+			+	+	+	+
Контроль	+	+		+	+	+	+
Координація	+	+					+

Джерело: складено автором на основі даних ТОВ «Аккорд-тур»

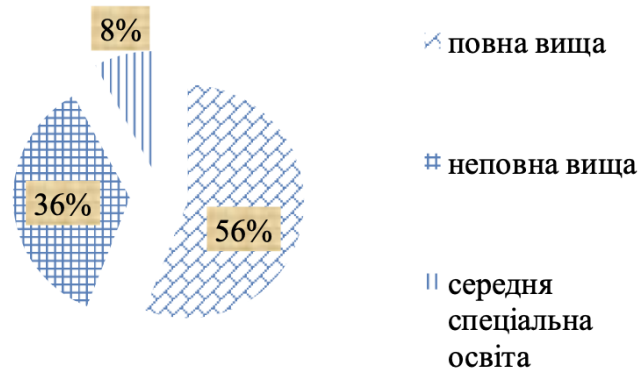

Рис. 2.2. Структура персоналу «Аккорд-тур» за рівнем освіти

Джерело: складено автором на основі даних ТОВ «Аккорд-тур»

Аналіз показав, що в основі побудови структури управління ТОВ «Аккорд-тур» лежить демократичний стиль керівництва, який характеризується розподілом повноважень, ініціативи і відповідальності між керівником і підлеглими. Керівник демократичного стилю завжди з'ясовує думку колективу з важливих питань діяльності туристичної фірми, ухвалює колегіальні рішення. В товаристві регулярно і своєчасно проводиться інформування членів колективу з важливих для них питань. Спілкування з

підлеглими проходить у формі прохань, побажань, рекомендацій, порад, заохочень за якісну і оперативну роботу, доброзичливо і ввічливо; за потребою застосовуються накази. Директор в колективі стимулює сприятливий психологічний клімат, захищає інтереси підлеглих.

Ефективність управління туристичною фірмою визначається вживаними методами керівництва, які є сукупністю способів впливу на керований об'єкт.

2.2. Аналіз стану розвитку освітнього туризму в Сполученому Королівстві Великої Британії

Надання послуг з навчання для людей з-за кордону стає все більш важливим джерелом доходу для деяких країн, у тому числі для Великобританії. Відповідно до Вищої освіти Агентство статистики (Higher Education Student Statistics) [32], у 2021-2022 роках у вищих навчальних закладах Великобританії навчалось 679970 іноземних студентів. 120140 з цих студентів були з ЄС, а 559825 були студентами з інших країн.

Китайські студенти становили найбільшу групу іноземних студентів: 151 690 навчалися у Великобританії у 2021-2022 роках. За Китаєм йшли 126 535 студентів з Індії та 32 945 з Нігерії (порівняно з 14 270 студентами у 2020-2021 роках).

Французькі та італійські студенти залишаються двома найбільшими когортами з ЄС: відповідно 11870 і 11320 студентів навчаються у Великобританії у 2021-22 роках.

У 2021-2022 роках загальна кількість студентів з країн, які не входять до ЄС, зросла на 23,8%, тоді як студенти з ЄС впали на 21,4% [31-32].

Загальна вартість міжнародного експорту освіти в усіх секторах освіти, включаючи транснаціональну освіту та супутні продукти та послуги, у постраждалому від пандемії 2021 році склала 27,9 мільярда фунтів стерлінгів,

що на 6,2 відсотка більше порівняно з попереднім роком і є найвищим за всю історію.

Експорт освіти зріс на 75,72 відсотка в поточних цінах з 2010 року, а за галузями експорт вищої освіти оцінювався в 21,74 мільярда фунтів стерлінгів, що на 7,6 відсотка більше, ніж у попередньому році, і на 17,9 відсотка більше, ніж 18,44 мільярда фунтів стерлінгів, зафіксованих у 2019 році (Додаток В).

У 2021 році обсяг експорту, пов'язаного з освітою, для економіки Великої Британії склав 27,9 мільярда фунтів стерлінгів [33]. Таких результатів вдалось досягти завдяки запусненій у березні 2019 року Стратегії міжнародної освіти. Стратегія виражає наступні амбіції уряду Великої Британії:

- збільшити вартість експорту освіти до 35 мільярдів фунтів на рік до 2030 року;
- збільшити загальну кількість іноземних студентів, які обирають навчання в система вищої освіти Великої Британії щороку до 600 000 до 2030 року [36].

У стратегії також визначено п'ять наскрізних стратегічних заходів, які були розроблено шляхом консультацій із сектором освіти:

- Призначити чемпіона з міжнародної освіти;
- Більш повно сприяти широті та різноманітності освітніх пропозицій Великої Британії для міжнародної аудиторії;
- Забезпечення сприятливого середовища для іноземних студентів і розвиток все більш конкурентоспроможних пропозицій;
- Встановлення загальнодержавного підходу шляхом впровадження рамки для взаємодії міністерства з сектором, а також формалізовані структури для координації між урядом відділів, як усередині країни, так і за кордоном;
- Надання картини експортної діяльності за рахунок підвищення точності а також охоплення щорічно публікованих даних про експорт освіти [36].

Незважаючи на всі прийняті заходи, освітній туризм стикнувся з певними викликами, а саме:

По-перше, Brexit: Вихід Британії з ЄС вплинув на кількість студентів з Європи, через зміни у фінансуванні та вимоги до віз. Проте уряд активно працює над залученням студентів з інших регіонів світу. Відбулося різке зниження (50%) кількості прийнятих абітурієнтів на бакалаврат у Великобританії з країн ЄС у 2021/22. Це був перший рік після зміни візових вимог і фінансування студентів. Ця група абітурієнтів ще більше знизилася протягом наступних двох років до найнижчого рівня з тих пір як сектор вищої освіти був реорганізований у 1994 році.

У вересні 2021 року програма Тьюрінга (англ. – Turing Scheme) замінила програму Еразмус+ (англ. – Erasmus+) у наданні фінансування для учасників британських університетів для вступу на міжнародний рівень навчання та стажування. Рішення не фінансувати прибуття студентів до Великобританії як частина Схеми Тьюрінга викликало занепокоєння через зменшення кількості іноземних студентів і переваги, які вони приносять Великобританії [36].

По-друге, конкуренція з іншими країнами: Британія стикається з конкуренцією з боку інших країн, таких як США, Канада, Австралія, які також активно розвивають освітній туризм. У 2021 році США займали 13% світового ринку іноземних студентів. Великобританія була другим за величиною пунктом призначення з 9%. Австралія випередила Великобританію і перемістився на друге місце у 2019 році, але спостерігалось різке падіння цих студентів під час пандемії, тоді як у Великій Британії кількість зросла. У 2021 році Австралія мала третє місце за кількістю з 6%, відразу попереду Німеччини (також 6%) (Додаток 3).

Велика Британія має один із найвищих показників іноземних студентів в ОЕСР 20% у 2021 році. Це приблизно вдвічі більше середнього показника по ЄС і лише відстає Люксембург (49%) та Австралія (22%).

В третє, COVID-19: пандемія внесла свої корективи, зменшивши кількість студентів, що можуть подорожувати. Водночас, це стимулювало розвиток онлайн-освіти та гібридних (англ. – blended) програм.

Щодо картування досвіду освітніх туристів у Великобританії, слід відзначити декілька етапів їхнього навчання та перебування в країні, починаючи з моменту прийняття рішення про навчання за кордоном і закінчуючи випуском та подальшою кар'єрою. Етапи та аспекти, які впливають на досвід освітніх туристів у Великобританії представимо в вигляді таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Етапи та аспекти, які впливають на досвід освітніх туристів у Великобританії

Етапи	Аспекти
1. Прийняття рішення та підготовка	<p>Вибір університету та програми</p> <p>Рейтинги та репутація: Освітні туристи часто керуються міжнародними рейтингами університетів (QS, THE) та відгуками випускників.</p> <p>Дослідження програм: Важливо знайти програму, яка відповідає академічним і кар'єрним цілям.</p> <p>Фінансове планування:</p> <p>Стипендії та гранти: Пошук можливостей фінансової підтримки через урядові стипендії, такі як Chevening, Commonwealth Scholarships, та стипендії від університетів.</p> <p>Вартість навчання та проживання: Оцінка витрат на навчання, проживання, транспорт та інші необхідні витрати.</p> <p>Візова підтримка:</p> <p>Студентська віза: Процес подання заявки на студентську візу, включаючи необхідні документи та терміни.</p> <p>Юридична підтримка: Консультації з міграційними агентствами або університетськими службами підтримки щодо імміграційних правил.</p>
2. Прибуття та адаптація	<p>Проживання:</p> <p>Кампусне житло: Більшість університетів пропонують студентське житло на кампусі.</p> <p>Приватне житло: Альтернативний варіант для студентів, які шукають більше незалежності.</p> <p>Орієнтаційна програма:</p> <p>Інтеграція: Орієнтаційні програми, що допомагають новим студентам адаптуватися до нової країни та культури.</p> <p>Служби підтримки студентів: Допомога з адміністративними питаннями, акліматизацією та соціальною інтеграцією.</p> <p>Культурна адаптація:</p>

	<p>Мовна підтримка: Курси англійської мови для тих, хто потребує покращення своїх мовних навичок.</p> <p>Культурні заходи: Програми та події, що допомагають зрозуміти британську культуру.</p>
3. Навчання та академічний досвід	<p>Навчальний процес:</p> <p>Якість викладання: Висококваліфіковані викладачі, інноваційні методи навчання та доступ до сучасних навчальних ресурсів.</p> <p>Академічна підтримка: Репетиторські послуги, консультації з викладачами, доступ до бібліотек та дослідницьких центрів.</p> <p>Дослідження та проекти:</p> <p>Наукові можливості: Участь у дослідницьких проектах, конференціях та наукових групах.</p> <p>Практичні навички: Стажування, практичні заняття та проекти, що допомагають здобути практичний досвід.</p>
4. Соціальне життя та дозвілля	<p>Студентські організації та клуби:</p> <p>Інтереси та хобі: Широкий вибір клубів та студентських організацій за інтересами.</p> <p>Міжнародні спільноти: Клуби та спільноти, що об'єднують студентів з різних країн, сприяючи культурному обміну.</p> <p>Дозвілля та подорожі:</p> <p>Вивчення країни: Подорожі по Великобританії, відвідування історичних місць, музеїв, театрів.</p> <p>Спортивні заходи: Можливості займатися спортом, відвідувати спортивні змагання.</p>
5. Завершення навчання та кар'єра	<p>Випуск та працевлаштування:</p> <p>Кар'єрні послуги: Підтримка в написанні резюме, підготовці до співбесід, пошуку роботи через університетські кар'єрні центри.</p> <p>Працевлаштування у Великобританії: Можливості для працевлаштування після завершення навчання, зокрема через програму Graduate Route, яка дозволяє випускникам залишатися в країні на два роки для пошуку роботи.</p> <p>Алюмні спільноти:</p> <p>Мережі випускників: Підтримка зв'язків з випускниками, участь у заходах та програмах для алюмні.</p> <p>Професійний розвиток: Можливості для професійного розвитку та нетворкінгу через спільноти випускників</p>

Джерело: складено автором на основі [34]

Картування досвіду освітніх туристів у Великобританії показує, що їхній досвід є багатограним і охоплює всі аспекти життя – від академічних до соціальних. Висока якість освіти, широкий спектр підтримки та можливостей

для іноземних студентів, а також багата культурна спадщина роблять Великобританію привабливим місцем для освітнього туризму. Однак, важливою частиною цього процесу є готовність до адаптації та активної участі в різних аспектах студентського життя.

Найбільш поширеною широкою предметною групою серед іноземних студентів була бізнес і менеджмент. 217 600 з 680 000 іноземних студентів були з курсів цієї групи предметів у 2021/22 н.р. Це було 42% закордонних студентів порівняно з 14% студентів Великобританії. Ці цифри охоплюють усіх учнів за всіма роками, рівнями та формами навчання. У таблиці нижче (табл. 2.3) представлена п'ятірка кращих деталізованих предметних груп закордонних студентів та аспірантів.

Таблиця 2.3

П'ять найкращих курсів, які вивчають іноземні студенти, 2021/22 у Великобританії

Бакалаврат	Кількість студентів	Аспірантура	Кількість аспірантів
Бізнес-дослідження	23 220	Бізнес-дослідження	41 815
Право	15 305	Менеджмент	37 180
Комп'ютерні науки	14 550	Бізнес і менеджмент	18 620
Бізнес-менеджмент і	14 150	Комп'ютерні науки	17 560
Менеджмент	12 405	Фінанси	15 510

Джерело: складено автором на основі [36]

Підсумовуючи проведений аналіз, наведемо ще такий цікавий факт. З 2017 року Інститут політики вищої освіти публікує щорічний журнал «Soft Power Index», який вимірює кількість лідерів, що обслуговують Організацію Об'єднаних Націй світу (монархи, президенти, прем'єр-міністри), та отримали вищу освіту в інших країнах.

У 2023 році понад чверть країн світу (58) очолює особа, яка отримала освіту у Великобританії, яка поступається лише США (65). Франція посіла третє місце і виховала 30 нинішніх світових лідерів [39].

Ці особисті зв'язки, ймовірно, будуть важливим фактором встановлення та впровадження «М'якої сили» Великобританії (здатність впливати на поведінку інших для досягнення пільгових-найкращих результатів), а також допоможе будувати довгострокові соціальні, політичні та торгові зв'язки з іншими країнами.

2.3. Діагностика процесів розвитку освітнього туризму на ринку туристичних послуг України

Болонський процес, який модернізував вищу освіту, та участь у різноманітних програмах ЄС протягом певного періоду часу дозволив українським науковцям і дослідникам перенести вже здобуті навички та знання з Європейського Союзу та ширшої європейської території до України.

Говорячи про виїзний освітній туризм у повоєний час, то можна відзначити важливість програми ЄС Erasmus+ є основою для співпраці у сфері освіти, молоді та спорту. Ідея, яка лежить в основі програми, полягає у спільній розробці якісних реформ систем освіти, підвищенні продуктивності вищих і професійно-технічних навчальних закладів, забезпеченні якісної вищої освіти та навчання відповідно до потреб європейського ринку праці. Серед проектів мобільності для молоді та студентів Erasmus+ відкриває великі можливості для системи вищої освіти України. Понад 200 закладів вищої освіти та понад 3000 громадських організацій України взяли участь у програмах та налагодили співпрацю з міжнародними партнерами з 2014 року (Співпраця в галузі освіти, 2021).

Ключовим фокусом програма Еразмус+ є тема інклюзивності та доступності в широкому сенсі, а також зелених та цифрових трансформацій.

Враховуючи військовий стан в Україні, інклюзивність стосується майже кожного з нас. І це той пріоритет, який програма підкреслює для Європи.

Слід відзначити, що коло бенефіціарів проєкту з початку війни розширилось, так брати участь в проєктах Erasmus+ можуть наступні організації:

- заклади освіти;
- науково-дослідні установи;
- академічні, професійні, студентські, молодіжні об'єднання;
- спілки роботодавців;
- молодіжні організації, неформальні об'єднання молоді;
- органи державної влади;
- державні та приватні підприємства.

Хоча організації подають проєкти і здійснюють управління ними, безпосередньо у обмінах в рамках проєктів беруть участь:

- учні закладів VET;
- студенти ЗВО: (молодші) бакалаври;
- магістри; аспіранти, випускники;
- працівники закладів освіти;
- дослідники;
- молодь;
- молодіжні лідери і працівники;
- волонтери.

Існують різні напрями проєктів.

КА1 – навчальна мобільність;

КА2 – співпраця організацій;

КА3 – підтримка реформ;

додатковий напрям Jean Monnet відкритий тільки для закладів вищої освіти.

Участь України в програмах Horizon та Erasmus+ (з 2002 року) дозволила українським науковцям і студентам переїхати до інших країн з метою

навчання та досліджень, привезти нові практики в Україну та піднести рівень освіти. Можна сказати, що освітній туризм став інструментом виробництва знань і досвіду. З'явилися нові можливості для фінансування досліджень, які мають відношення до політиків, які можуть використовувати результати дослідження для розробки або впровадження політик.

Через війну, багато українських вчених та студентів отримали можливість навчатись закордоном певний час. Згідно з опитуванням, проведеним (2022), 619 відповідей від цільової групи дослідження, а саме тих, хто працював у науковій установі в Україні станом на 24 лютого 2022 року та покинув Україну внаслідок російського вторгнення переїхали до Польщі (27,3%) та Німеччини (22,1%), причому значна кількість виявилася в інших країнах, таких як Чехія (8,1%), Австрія (5%), Швейцарія (5,2%), Великобританія (3,5%) та Франції (3,2%) і розташовані переважно у великих містах (61%).

Отже, дивлячись на університети як на домівку для вимушених споживачів освітньої послуги та кількість українських представників університетської академічної сфери, які отримали статус дослідника в європейських університетах, можна стверджувати, що рівень обізнаності українських академіків та студентів достатній для освіти закордоном та може здійснювати певний обмін досвідом.

Навички та знання, які українські науковці та дослідники зараз розвивають у приймаючих країнах, є великими. Коли вони ближче познайомляться з дослідницькою культурою європейських і британських університетів, вони матимуть хороші можливості, щоб отримати нові навички та компетенції, які вони розвинули. Ці нові знання, у свою чергу, мають стати в пригоді у відбудові системи вищої освіти України та у відбудові міст на її території в майбутньому.

Українські дослідники та студенти отримують розуміння дослідницької роботи та дослідницької культури в приймаючій країні. У рамках міжнародної академічної родини українські науковці започатковують нову хвилю

міжнародної співпраці між європейськими та українськими університетами. Вони мають доступ до нової дослідницької інфраструктури, сучасного обладнання та ІТ-об'єктів, які українські університети могли б розвивати за підтримки міжнародних донорів.

Міжнародна практика наставництва вже передається від переміщених дослідників до українських університетів і підтримує розвиток інтернаціоналізації. Вона безпосередньо підтримує систему вищої освіти в Україні, незважаючи на високий рівень відтоку мізків. Досвід, отриманий під час стажувань, може подолати такі перешкоди, як відсутність достатньої інфраструктури для якісного дослідження та професійні недоліки, такі як погане володіння англійською мовою та низький рівень поваги.

Підтримка академічної професійної спільноти у сфері науки та освіти дозволила підтримати багатьох науковців та студентів з України у їх професійному розвитку та стратегії навчання впродовж життя. Українські науковці продовжують підтримувати українські університети, впроваджуючи новий європейський досвід та зберігаючи оптимізм нового витку відродження української науки за солідарності світової наукової спільноти.

Слід зауважити, що попри переймання досвіду та культурного збагачення, освітній туризм має і економічні ознаки. Так, у світі налічується 15 країн, що спеціалізуються на туристичних послугах, в яких надходження від туризму перевищують доходи від експорту товарів нерідко у багато разів, а в 45 країнах світу надходження від туризму перевищують 1/4 частини обсягу експорту. Функціонування господарюючих суб'єктів в області туризму тісно пов'язане з розвитком економіки, або впливає на розвиток 32 галузей національної економіки. Тому, слід розглянути і освітній туризм як перспективний напрямок розвитку туризму в Україні для стабілізації розвитку сфери туризму та загальної конкурентоспроможності галузі та країни в цілому.

Історично освітній туризм не є новим для нашої держави. Туризм використовувався як один із засобів навчання та виховання. Основна роль в цьому питанні відводилася закладам освіти, що повинні були

впроваджувати подорожі з метою проведення навчальних екскурсій. Поступово екскурсійна тематика розширювалася та ставала більш націленою на професійну освіту, а також потребувала додаткового методичного упорядкування. Почала формуватися спеціалізація, завдяки чому виділились окремі напрями освітнього туризму та тематичні тури за професійною спрямованістю. Це стало основою для формування різноманітних освітніх програм, що відповідали запитам суспільства на кожному новому етапі історичного розвитку.

Говорячи про в'їзний освітній туризм в Україну у передвоєнні часи та зараз, можна спиратись на базу даних Єдиної державної електронної бази з питань освіти. Станом на 1 січня 2024 року в українських закладах освіти на основному навчанні здобувало вищу освіту 34 462 іноземних студента. (До 24 лютого 2022 року в українських ЗВО здобували освіту понад 84 тисячі іноземних громадян).

Найбільше студентів із Китаю, Індії, Азербайджану, Марокко, Нігерії, Туреччини, Туркменістану, Грузії, рф, Ізраїлю (табл. 2.4.)

Таблиця 2.4.

ТОП-10 країн за походженням іноземних студентів

Країна	Кількість студентів	Країна	Кількість студентів
Китай	10244	Туреччина	1231
Індія	5544	Грузія	1130
Азербайджан	3537	рф	655
Марокко	2610	Ізраїль	647
Нігерія	1342	Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	336

Джерело: складено автором на основі [50]

Проте, під час воєнного стану лише 15 % іноземних студентів живуть і навчаються на території України. Решта – перебувають у себе на батьківщині чи в іншій країні.

На запитання "Чи мають бажання іноземні студенти повернутися в Україну для продовження очного навчання (у разі перебування за кордоном)?" відповіді були такими:

47% – так, хочуть повернутися в Україну;

17% – ні, хочуть продовжити навчання дистанційно;

16% – хочуть навчатися у філії українського університету за кордоном;

20% – не визначилися.

ТОП-10 університетів, в яких навчається найбільше іноземних студентів:

1. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
2. Запорізький державний медичний університет
3. Харківський національний медичний університет
4. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
5. Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова
6. Одеський національний медичний університет
7. Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України
8. Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»
9. Дніпровський медичний університет
10. Київський національний університет технологій та дизайну

Найпопулярніші спеціальності, на яких вчать іноземці в Україні, це медицина, стоматологія, фармація і промислова фармація, а також менеджмент.

У зв'язку з війною більшість студентів навчається дистанційно – 63%. Решта – в очному або змішаному форматі.

Воєнний стан також мав вплив і на вступну кампанію. У період із 1 січня 2023 року по 31 грудня 2023 року українськими закладами освіти було зареєстровано лише 14 341 запрошення на навчання для іноземців.

Згідно із дослідженням, іноземці обирають українські ЗВО через:

помірну вартість навчання і проживання (38 %),
якість освіти (25%),
бажання навчатися в Європі (18%).

Найпопулярнішим джерелом інформації про можливість навчання в Україні є рекомендація друзів. Так, 46% опитаних іноземних студентів дізналися про навчання в Україні від друзів та родичів, які вже здобували освіту в Українських ЗВО. Іншими джерелами інформації є освітнє агентство, інтернет та соцмережі, посольства України, освітні виставки.

Майже третина студентів не вбачає проблем в українській освіті. Серед проблем, пов'язаних із навчанням в Україні, решта іноземних студентів називає:

іспит КРОК (складність і погана підготовка),
воєнний стан,
корупцію та інші.

Загалом іноземним студентам подобається Україна – вони дають позитивну оцінку і умовам навчання, і проживання.

Так, у разі продовження воєнного стану в Україні 56% іноземних студентів говорить про своє повернення в Україну. А також 45% рекомендуватимуть своїм знайомим навчання в Україні.

Отже, в Україні перспективним є впровадження освітнього туризму як туристичного продукту, що формується силами українських спеціалістів, а місцем реалізації виступає будь-яка відповідна країна світу. Розвиток такого напрямку можливий на основі активного співробітництва. Це відкриває широкі можливості для розвитку під час воєнних дій в самій Україні – залучення ресурсів на безпечних територіях, аде використовуючи свій власний інтелектуальний потенціал та освітні традиції.

Узагальнюючи вище зазначене, освітній туризм в Україні розвивається у рамках загальносвітових тенденцій за наступними напрямками: навчальні тури різної тематики (мовні, загальноосвітні, спеціалізовані); різні заходи (семінари, конференції, майстер - класи тощо) з метою підвищення

професійного рівня у різних галузях діяльності; ознайомчі поїздки екскурсійного характеру за певною тематикою (культура, мистецтво, природа тощо). Для України основною проблемою під час війни стає відсутність можливості пропонувати послуги освітнього туризму, натомість українці більш активно користуються цими послугами в інших країнах. В першу чергу тут відіграє роль питання загальної безпеки подорожуючих, які досить проблематично вирішувати на території нашої країни. Що стосується можливості отримання освітніх послуг за кордоном у рамках різних освітніх програм – це є дуже корисним досвідом не тільки для школярів та студентів, але й для інших категорій. Отримання нових знань у професійній сфері дозволяє підвищити кваліфікацію та потім застосовувати отриманні знання у розвитку цих галузей діяльності в Україні.

Отже, ринок освітніх послуг в Україні знаходиться в процесі активного розвитку та реформування, особливо в контексті глобалізації та впровадження нових технологій попри повоєнний стан. Основними тенденціями є популяризація дистанційної освіти та інтеграція українських освітніх стандартів із міжнародними, а також виїзний освітній туризм для підтримки академіків та студентів, що зазнали перешкод у навчанні в Україні.

Дистанційна освіта стала можливістю для утримання в українських університетах закордонних студентів, що також дозволяє знизити витрат на навчання та проживання для студентів, а для університетів – отримувати кошти для відновлення та утримання закладу освіти. Адже фінансування в повоєнний період є однією з ключових проблем. Сучасні технології та інтеграційні процеси вимагають реформування фінансової системи освіти для підвищення її ефективності. Важливим аспектом є повернення додаткових інвестицій для розвитку освітніх послуг, в чому має допомогти співробітництво з Європейськими освітніми установами.

Висновки до розділу 2

ТОВ «Аккорд-тур» є найкрупнішим туроператором України, адже він співпрацює з більше ніж 6 тис. туристичних фірм та компаній, має 5 філій по Україні та здійснює свою господарчу діяльність на підставі нормативно-правових документів України, міжнародних угод, а також установчих документів.

Аналіз стану розвитку освітнього туризму в Сполученому Королівстві Великої Британії показав лідерство країни в освітньому туризмі після США, а також надзвичайний рівень доходів, які країна отримує від розвитку освітнього туризму. Цьому сприяють стратегії розвитку освітнього туризму на рівні держави та окремих закладів вищої освіти.

Діагностика процесів розвитку освітнього туризму в Україні показала, що країна має потенціал для розвитку освітнього туризму. Серед студентів, що приїжджають навчатись в Україні, є представники багатьох країн, в тому числі і Великобританії (336 особи), але країнами-лідерами є Китай, Індія, Азербайджан, Марокко, Нігерія, Туреччина, Туркменістан, Грузія, РФ, Ізраїль.

Проте, під час воєнного стану лише 15 % іноземних студентів живуть і навчаються на території України. Решта – перебувають у себе на батьківщині чи в іншій країні через воєнний стан, але хотіли би повернутись в Україну та продовжити навчання.

Освітній туризм в Україні набирає обертів, попри складну ситуацію в країні. Цей напрямок передбачає поєднання навчання з подорожами, що дозволяє туристам отримувати нові знання та досвід під час своїх поїздок.

Національна туристична організація України (НТОУ) також активно працює над розвитком туризму, включаючи освітній. Вони проводять культурні програми та екскурсії для тимчасово переміщених осіб, що сприяє культурному обміну та інтеграції.

Програма туристичного розвитку на 2024-2025 роки та програми Еразмус+, представлені на європейському рівні, акцентують увагу на

просуванні маловідомих напрямків, освіті та навчанню спеціалістів туристичної галузі. Це підвищить якість туристичних послуг та зробить подорожі доступними для всіх мандрівників незалежно від їхніх можливостей.

Таким чином, освітній туризм в Україні розвивається завдяки зусиллям урядових та неурядових організацій, що сприяє інтеграції країни в міжнародну освітню спільноту та залученню іноземних студентів.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Обґрунтування розвитку освітнього туризму в рамках моделі національної освітньо-туристичної кооперації

Обмеження на подорожі залишаються в силі по всьому світі через безліч обставин соціального, економічного, політичного та інших факторів, можна сказати, що пік розвитку туризму пройдено в допандемічний період і досі не встановлено.

Незважаючи на всі труднощі, значна кількість студентів все ж змогли отримати міжнародний досвід у рамках свого навчання. У 2020-2021 роках 14 000 студентів отримали міжнародний досвід у більш ніж 164 країнах світу за допомогою традиційної особистої роботи чи можливостей навчання за кордоном, або завдяки віртуальному досвіду роботи з міжнародними університетами-партнерами та роботодавцями [35].

Слід відзначити, що саме англомовні напрямки – Канада та Великобританія, які найшвидше розвивалися, зросли відповідно на 15,8% та 12,6% у період між 2019 та 2020 роками.

Іноземні студенти також становили третину або більше від загальної кількості студентів математичних наук та архітектури, будівництва та планування.

Окрім безлічі культурних і соціальних переваг, іноземні студенти щороку приносять Великій Британії економічні вигоди через плату за навчання, яку вони сплачують, витрати на проживання та життя, а також витрати друзів і родини, які приїжджають до них у гості. Це створює подальший додатковий ефект через непрямі та індуковані витрати в місцевих економіках по всій Великобританії.

Загальна економічна вигода когорти іноземних студентів зросла з 31,3 мільярда фунтів стерлінгів до 41,9 мільярда фунтів стерлінгів між 2018–2019

та 2021–2022 роками, збільшившись на 33,9%. У середньому іноземні студенти роблять чистий економічний внесок у розмірі 58 мільйонів фунтів стерлінгів на виборчий округ, що еквівалентно приблизно 560 фунтам стерлінгів на громадянина. При оцінці загальних витрат у 4,4 мільярда фунтів стерлінгів передбачуване співвідношення вигод і витрат становить 9:4. Валовий економічний внесок когорти іноземних студентів 2021–2022 років у Великобританію становив 41,9 мільярда фунтів стерлінгів. Кожен парламентський округ у Великобританії отримав в середньому 58 мільйонів фунтів стерлінгів, що еквівалентно 560 фунтам стерлінгів на члена постійного населення (після врахування всіх витрат) [40].

Більш детальний аналіз проведено в попередньому розділі, однак відзначимо вирішальний доказ доцільності запозичення Україною досвіду Великобританії що іноземні студенти роблять величезний позитивний внесок в економіку, а також, на питання «Що привносять іноземні студенти в вищу освіту Британії», Інститут політики вищої освіти отримав наступні відповіді :

76% опитаних студентів сказали, що навчання разом зі своїми однолітками з закордону дає їм кращий погляд на світ;

85% сказали, що це буде корисною підготовкою до роботи в глобальному світі;

63% сказали, що це допоможе їм розвинути глобальну мережу власних персональних та професійних зв'язків [41].

Однак, поряд із цими перевагами:

25% студентів вважають, що в тому числі студенти, які не знають англійської мови, досить повільно сприймали матеріал;

12% вважають, що академічні дискусії були нижчої якості через наявність іноземних студентів у вищих навчальних закладах Великобританії.

і навпаки, 65% студентів або не погоджувалися, або категорично не погоджувалися з останнім твердженням [36].

У лютому 2019 року Комітет Європейського Союзу Палати лордів детально описав переваги, які учасники Erasmus+ принесли до Великобританії, в тому числі:

- «глобальна, орієнтована назовні культура» в кампусах;
- вищий стандарт освіти та навчання Великобританії через міжнародне навчання, співпрацю та обмін інноваціями та передовим досвідом;
- «відчутні економічні вигоди» через гроші, витрачені в місцевій економіці [36].

Такому динамічному розвитку міжнародного освітнього туризму більшість країн світу багато в чому зобов'язані діяльності освітніх асоціацій та об'єднань, які працюють на міжнародному, регіональному та національному рівні. Ці численні організації, представляючи єдину силу на ринку міжнародного освітнього туризму, координують її розвиток: регулюють стандарти якості освітніх туристичних послуг, лобіюють та захищають інтереси галузі в національних урядах, підтримують своїх членів на міжнародному ринку освітнього туризму.

Постійні зміни та тенденції розвитку галузі міжнародних освітніх послуг відбиваються на діяльності самих координуючих організацій: у галузі з'являються нові асоціації; об'єднуються деякі з груп, що вже утвердилися; багато авторитетних асоціацій переглядають критерії якості та умови членства, розширюючи та уточнюючи список своїх вимог.

Діяльність національних асоціацій переслідує спільну мету – розвивати та просувати якісну освіту своєї країни на міжнародному ринку освітніх послуг. Прикладами таких організацій можуть служити: Асоціація британського освітнього туризму (BETA) та Асоціація мовних шкіл (ABLS) у Великій Британії; Асоціація університетських мовних центрів (UECA) та Національна асоціація мовних шкіл (EA) у Австралії; Асоціація канадських освітніх центрів (SEC Network) та Канадське Бюро міжнародного навчання (СВІЕ); Південно-Африканська англійська мовна туристична асоціація

(ELTASA) та English South Africa у Південній Африці; Асоціація міжнародної освіти (IEAI) та Асоціація мовних шкіл (MEI~RELSA) в Ірландії та ін.

Одним із напрямків діяльності практично всіх великих національних асоціацій є представлення сектору міжнародної освіти країни на державному рівні та лобювання інтересів членів галузі у національному уряді. Діючи в корпоративних інтересах, асоціації мають більше можливості налагодити регулярні зустрічі з провідними міністерствами та відомствами країни для залучення уваги та роз'яснення нагальних питань туристичного ринку мовних програм, імміграційної політики, візових проблем, потреб викладачів, іноземних студентів та мовних провайдерів. Також асоціації інформують державні органи про потреби та турботи свої членів, тим самим впливаючи на державну політику щодо національного ринку міжнародного освітнього туризму. Діючи в як представники галузі на державному рівні, асоціації тим самим захищають інтереси організацій-членів, дозволяючи їм сконцентруватися на маркетингових проектах та забезпеченні стандартів якості послуг, що надаються.

В Україні, на національному рівні діє Національна туристична організація України, місія якої полягає в консолідації національної сфери туризму і гостинності, органів державної влади, місцевого самоврядування та академії, створенні і розвитку мережі ДМО з метою сталого розвитку туризму в Україні. Цілями та статутними завданнями НТОУ є вирішення широкого спектру задач у сфері туризму і гостинності за наступними стратегічними напрямками діяльності: нетворкінг, маркетинг, знання, якість, статистика, інвестиції, дипломатія і сталість.

Серед всіх активностей, представлених на сайті організації та рисунку 3.1., слід виділити проектну діяльність, спрямовану на освіту та розвиток туризму.

Рис. 3.1. Національна туристична організація України

Джерело: [42]

Саме таке вдале поєднання характерно і для британських реалій. Прикладом взаємодії національної організації та університетів став проєкт співпраці з Державним торговельно-економічним університетом та за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) у рамках Програми «Конкурентоспроможна економіка України, а саме: «Аналітичне дослідження втрат туристичної індустрії від війни в Україні», «Розроблення Стратегічної дорожньої карти «Відновлення малого та середнього бізнесу у секторі туризму та гостинності в 2023-2033 роках» та «Туристичний барометр України – 2022». Проєкти є унікальними

дослідженнями, які віддзеркалюють економічні аспекти стану та оцінку втрат сфери туризму та гостинності у період війни в Україні, визначають стратегічні напрями її відновлення у секторі малого та середнього бізнесу.

Проведені дослідження передбачають розвиток туризму в Україні в повоєнний та пост воєнний період, а з огляду на тему дослідження та об'єкт дослідження, саме НТОУ має стати рушійною силою об'єднання головних стейкхолдерів освітнього туризму у національний кластер (рис. 3.2.)

Рис. 3.2. Модель національної освітньо-туристичної кооперації

Джерело: розроблено автором

Для диверсифікації діяльності ТОВ «Аккорд-Тур», можливо запропонувати кооперацію з НТОУ та університетами України та Британії, які розвивають інтернаціоналізацію освіти та міжнародні програми, зокрема Twinning Scheme – моделі співпраці між установами, спрямована на підтримку університетів України в розпал і після війни шляхом створення значущого партнерства між українськими та міжнародними закладами вищої освіти.

Для реалізації проекту слід обрати пару областей, наприклад Київську та Львівську області, адже саме в них розміщені головні стейкхолдери – НТОУ та «Аккорд-Тур», а також МГУ.

Туристичним продуктом подібної кооперації має стати освітній туризм, спрямований на розвиток освітніх турів між двома країнами, що дозволить досягти певних результатів, які представлені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Переваги розвитку освітнього туризму в рамках моделі національної освітньо-туристичної кооперації

Переваги		
Університет	«Аккорд-Тур»	НТОУ
Розширений досвід навчання: він надає студентам практичний досвід навчання поза традиційним середовищем у класі. Відвідування історичних місць, культурних пам'яток або участь у польових дослідженнях може поглибити їхнє розуміння різних предметів.	Диверсифікація пропозицій: туристичні підприємства можуть розширити спектр своїх послуг, включивши програми освітнього туризму. Ця диверсифікація приваблює ширшу аудиторію, включаючи студентів, викладачів і тих, хто навчається протягом усього життя, зацікавлених у захоплюючому навчанні.	Партнерство з навчальними закладами: Співпраця зі школами, коледжами та університетами дозволяє національній туристичній організації розробляти індивідуальні освітні програми для учнів будь-якого віку. Ці партнерства можуть включати тури на основі навчальної програми, екскурсії та можливості навчання за кордоном, зосереджені на таких темах, як історія, географія, екологія та культурологія.
Культурний вплив: Освітній туризм знайомить студентів з різноманітними культурами, традиціями та способами життя. Ця експозиція сприяє розвитку культурної компетентності, емпатії та глобальної обізнаності, які є важливими навичками в сучасному взаємопов'язаному світі.	Збільшення потоків доходів: Освітні туристичні програми можуть генерувати додатковий дохід для туристичних підприємств за рахунок плати за програму, розміщення, транспортування та інших послуг, що надаються учасникам. Ці програми також можуть допомогти залучити нових клієнтів і збільшити повторний бізнес.	Просування культурної спадщини: Освітні туристичні програми можуть продемонструвати багату культурну спадщину країни, включаючи історичні пам'ятки, музеї, археологічні пам'ятки та традиційне мистецтво. Розповідаючи відвідувачам про культурну ідентичність нації, національна туристична організація може сприяти збереженню та цінуванню культури
Можливості для спілкування: студенти можуть спілкуватися з експертами, професіоналами та однолітками з різних куточків світу під час навчальних поїздок. Ці взаємодії сприяють налагодженню контактів, співпраці та обміну ідеями, що потенційно може призвести до майбутніх академічних або кар'єрних можливостей.	Можливості співпраці: туристичні підприємства можуть співпрацювати з навчальними закладами, музеями, культурними центрами та іншими організаціями для розробки програм освітнього туризму. Ці партнерства створюють взаємовигідні можливості для обміну ресурсами, досвідом і мережами.	Цифрові навчальні ресурси: розробка освітніх онлайн-ресурсів, таких як віртуальні тури, навчальні відео та інтерактивні навчальні модулі, дозволяє національній туристичній організації охопити ширшу аудиторію, окрім традиційних подорожей. Ці цифрові ресурси можуть доповнювати особисті візити

		та слугувати цінними освітніми інструментами для студентів і викладачів.
Особистий розвиток: подорожі з освітньою метою заохочують особистісне зростання та розвиток. Учні стають більш незалежними, адаптивними та витривалими, коли вони орієнтуються в незнайомому середовищі та долають виклики за межами своєї зони комфорту.	Покращення бренду: Пропозиція освітніх туристичних ініціатив може покращити імідж бренду туристичних підприємств. Він позиціонує їх як соціально відповідальні організації, які прагнуть сприяти навчанню, культурному обміну та практикам сталого туризму.	Залучення громад: залучення місцевих громад до розробки та реалізації освітніх туристичних програм забезпечує автентичність і сприяє розвитку почуття власності та гордості. Члени спільноти можуть служити гідями, оповідачами, ремісниками та культурними послами, надаючи відвідувачам унікальні ідеї та досвід.
Підвищення кількості студентів і репутації: Пропонування програм освітнього туризму може залучити майбутніх студентів, які цінують можливості навчання на основі досвіду. Це може призвести до збільшення кількості студентів і підвищити репутацію університету як закладу, що прагне цілісної освіти. Розвиток викладачів: викладачі, які беруть участь у плануванні та веденні освітніх поїздок, отримують цінний досвід викладання поза аудиторією. Вони також можуть розвивати нові перспективи та ідеї, які збагачують їхню академічну роботу та методи навчання.	Залучення громад: Програми освітнього туризму можуть сприяти позитивним стосункам із місцевими громадами, залучаючи їх до розробки та впровадження програм. Взаємодія з місцевими експертами, ремісниками та лідерами громад додає автентичності досвіду та підтримує ініціативи розвитку громади.	Навчання та підвищення кваліфікації: надання можливостей для навчання та підвищення кваліфікації для гідів, перекладачів і професіоналів гостинності забезпечує високоякісні освітні умови для відвідувачів. Навчальні програми можуть зосереджуватися на таких темах, як культурна чутливість, комунікативні навички, методи оповідання і практики сталого туризму.
Просування сталого туризму: впроваджуючи принципи сталого туризму в навчальні поїздки, університети можуть сприяти збереженню навколишнього середовища, підтримувати місцеві громади та підвищувати обізнаність студентів про практику відповідальних подорожей.	Професійний розвиток: Розробка та впровадження освітніх туристичних програм надає туристичним підприємствам можливості для навчання персоналу та професійного розвитку. Співробітники отримують цінні навички з розробки навчальних програм, інтерпретації, керівництва та обслуговування клієнтів.	Інтерпретація спадщини: розробка інтерпретаційних показників, аудіогідів та освітніх матеріалів покращує враження від відвідувачів на об'єктах культурної та природної спадщини. Програми інтерпретації можуть допомогти відвідувачам усвідомити важливість цих сайтів, сприяючи глибшій оцінці та розумінню їх важливості.
Внесок у місцеву економіку: Освітній туризм може принести користь місцевій економіці, приносячи прибуток таким підприємствам, як готелі, ресторани, транспортні послуги та турсервіси. Цей економічний вплив сприяє розвитку позитивних відносин між університетами та громадами, які вони відвідують.	Розширення сезону: Програми освітнього туризму можуть допомогти туристичним підприємствам подовжити сезони роботи, залучаючи відвідувачів у традиційно повільні періоди. Ці програми можуть бути привабливими для учасників цілий рік, у тому числі під час непікового сезону подорожей.	Сприяння відповідальному туризму: освітні туристичні ініціативи можуть сприяти відповідальним туристичним практикам, таким як мінімізація впливу на навколишнє середовище, повага до місцевих культур і підтримка громадських туристичних ініціатив. Наголошуючи на відповідальній поведінці під час подорожей, національна туристична організація сприяє

		сталому розвитку туризму та позитивному досвіду відвідувачів.
Міждисциплінарна співпраця: навчальні поїздки часто передбачають співпрацю в різних навчальних дисциплінах. Цей міждисциплінарний підхід заохочує студентів інтегрувати знання з різних галузей і отримати цілісне розуміння складних питань.	Диференціація місць призначення: Ініціативи освітнього туризму можуть диференціювати напрямки, підкреслюючи їх унікальну культурну, історичну чи природну спадщину. Така диференціація допомагає залучити ринкові ніші, зацікавлені в спеціалізованому навчальному досвіді, недоступному в іншому місці.	Залучення та розширення можливостей молоді: залучення молоді до програм освітнього туризму дає їй можливість стати послами спадщини та навколишнього середовища своєї країни. Ініціативи, орієнтовані на молодь, такі як молодіжні табори, волонтерські програми та програми обміну студентами, виховують у майбутніх поколінь почуття гордості та відповідальності.
Довгострокове залучення випускників: Випускники, які брали участь в освітніх туристичних програмах, можуть відчувати міцніший зв'язок зі своєю альма-матер. Вони, швидше за все, продовжуватимуть співпрацювати з університетом через наставництво, гостьові лекції або фінансову підтримку, сприяючи активній мережі випускників.	Практики сталого туризму: туристичні підприємства можуть інтегрувати принципи сталого туризму в освітні програми, заохочуючи відповідальну поведінку під час подорожей та піклування про навколишнє середовище. Це зобов'язання щодо сталого розвитку узгоджується з цінностями екологічно свідомих мандрівників і покращує репутацію підприємства.	Моніторинг та оцінка: впровадження механізмів моніторингу та оцінки дозволяє національній туристичній організації оцінювати ефективність та вплив освітніх туристичних ініціатив. Зворотній зв'язок від учасників, членів спільноти та зацікавлених сторін може стати основою для вдосконалення програм у майбутньому та прийняття стратегічних рішень.
	Позиціонування на ринку: пропонуючи високоякісний досвід освітнього туризму, туристичні підприємства можуть позиціонувати себе як лідера на ринку освітніх подорожей. Позитивні відгуки, рекомендації з уст в уста та партнерство з навчальними закладами можуть ще більше зміцнити їхні позиції на ринку.	

Джерело: розроблено автором

Механізм формування моделі національної освітньо-туристичної кооперації, дозволить ТОВ «Аккорд-Тур» ініціювати процес формування освітніх туристичних продуктів в провідних закладах вищої освіти України та налагодити співпрацю з британськими університетами.

Ядром моделі національної освітньо-туристичної кооперації може бути група університетів, які вже залучені до кооперації в рамках програми Twinning і позиціонують себе як інтернаціональних гравців на ринку освітнього туризму. Навколо цього ядра має формуватися інфраструктурний

блок – сукупність суб'єктів туристичного бізнесу, виноробства та сфери гостинності, які спільними зусиллями замикають технологічний ланцюг виробництва послуг освітнього туризму.

Перед програмою ставились наступні цілі:

По-перше, університети Великої Британії матимуть ресурси для побудови довгострокових стратегічних партнерств зі своїми партнерами в Україні, які підтримують пріоритети досліджень та інновацій як установ, так і загальнобританських/українських досліджень.

По-друге, спільні ресурси та можливості, які допоможуть університетам Великобританії краще реагувати на майбутні кризи

По-третє, партнерства, які можуть створювати спільні дослідницькі та інноваційні проекти, які позиціонуватимуть британський сектор як світового лідера у реагуванні на кризи

По-четверте, університетська дослідницька та інноваційна екосистема України отримуватиме підтримку під час поточної кризи та після неї [43].

Станом на початок 2024 можна констатувати, що ініціатива Twinning була реалізована Cormack Consultancy Group за підтримки Асоціації університетів Великої Британії та Фонду Президента України з питань освіти, науки і спорту. Суть ініціативи полягала у наданні індивідуалізованої підтримки українським ЗВО їхніми британськими університетами-побратимами впродовж мінімум 5 років. До ініціативи також доєдналися кілька американських, ірландських, австралійських та німецьких закладів вищої освіти. Усього до ініціативи приєдналось 165 українських університетів.

За минулий рік команді CCG вдалось знайти партнерів для 106 українських університетів, які підтримували своїх побратимів у різних сферах, зокрема:

- Науково-дослідна робота
- Технічне обладнання та онлайн ресурси
- Короткострокові програми мобільності для студентів та викладачів
- Курси та модулі з кредитним навантаженням для студентів

- Курси та модулі без кредитного навантаження для студентів
- Курси підвищення кваліфікації для викладачів
- Співпраця між студентськими радами
- Курси англійської мови для студентів та викладачів
- Проектна діяльність

Наразі у межах проекту Twining університети працюють над розвитком 500+ різних проектів, серед яких розвиток програм подвійних дипломів та наукових проектів, профінансованих британським урядом та філантропною організацією. Загальна сума фінансової підтримки українським ЗВО склала близько 40 млн фунтів стерлінгів [44].

Отже, початок співпраці між українськими та британськими університетами покладено на наступні 5 років. Тобто, участь в організації освітнього туризму ТОВ «Аккорд-тур» та Національній туристичній організації України має бути корисною з усіх точок зору, в тому числі – освітянської. Обґрунтуванню цієї тези присвячено наступний підрозділ дослідження.

3.2. Підготовка кадрів для розвитку освітнього туризму в Україні як головний фактор вдосконалення туристичної системи

Повномасштабне вторгнення та повоєнні умови вносять свої корективи не лише в розвиток освіти та запозичення кращих практик і розвитку туризму безпосередньо.

За даними Міністерства культури та інформаційної політики України (МКІП), станом на 29 вересня 2023 року збитків зазнали 1702 об'єкти культурної інфраструктури. Найчисельнішою групою об'єктів культурної інфраструктури, які зазнали пошкоджень чи руйнувань, є клубні заклади (49% від загальної кількості закладів культурної інфраструктури, що зазнали

збитків). Загалом постраждали: клубні заклади – 841; бібліотеки – 601; заклади мистецької освіти – 131; музеї та галереї – 99; театри та філармонії – 3023.

За попередніми оцінками Всесвітньої туристичної організації UNWTO, війна вже спричинила ушкодження культурних туристичних об'єктів на 1,1 мільярда доларів США та історичних туристичних об'єктів на 19,3 мільярда доларів США. Внаслідок військового конфлікту в Україні чи не найбільшої шкоди зазнали нематеріальна культурна спадщина та внутрішні цінності духовного, символічного, емоційного та екзистенційного значення, а також креативні індустрії. Негайна реставрація та реконструкція пошкоджених туристичних об'єктів, а також відродження їх аксіологічного каркасу мають стати першим кроком до відновлення втрачених/знищених активів культурного та соціального життя та відродження їхньої практичної цінності, відчуття приналежності, яке вони створюють, і зв'язку людей з ними.

За останніми розрахунками Світового банку, станом на 24 лютого 2023 року загальний прямий збиток, заподіяний сектору туризму та культури, оцінювався в 2,6 мільярда доларів США, а загальні збитки внаслідок воєнних подій – у 15,2 мільярда доларів США [45].

При цьому під загрозою опинились і заклади вищої освіти. Таак, Державна служба якості освіти сформувала перелік вишів за ступенем ризику. З-поміж 290 закладів вищої освіти до суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику належать 28 (10%), середнім – 186 (64%), а з незначним – 76 (26%).

До критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері вищої освіти, належать:

- чисельність здобувачів вищої освіти за останні три роки;
- кількість науково-педагогічних (педагогічних) працівників, працевлаштованих за основним місцем роботи;
- стан оприлюднення на офіційному вебсайті закладу вищої освіти визначених законодавством документів та інформації;

- кількість порушень вимог законодавства у сфері вищої освіти, виявлених за результатами заходів державного нагляду (контролю), проведених протягом останніх п'яти років, що передують плановому періоду;
- наявність відокремлених структурних підрозділів;
- наявність іноземних здобувачів вищої освіти;
- частка неакредитованих спеціальностей, освітніх програм [46].

Спираючись лише на демографію, яка не враховує показників міграції, пов'язаної з війною, ми бачимо постійне зменшення кількості осіб, які народилися на території України 17 років тому. До 2033 року в Україні буде приблизно 300 тисяч випускників - і це цифра, яка передбачає повернення поки що не підконтрольних Україні територій. Щодо університетів, то з 2021 року загальна кількість закладів зменшилася до 300, але в середньому в кожному з них було всього 3,4 тис. студентів [47].

Протягом 2024 року Міністерство освіти і науки України планує провести перший етап модернізації, тобто первинне об'єднання (укрупнення) шляхом посилення класичних закладів – педагогічними, гуманітарними, природничими; політехнічних – технічними та будівельними; технологічних – аграрними, харчовими та ветеринарними.

Другий етап передбачатиме формування крупних «інноваційних центрів». У результаті реформи очікується зменшення кількості державних цивільних вишів до орієнтовно 100 одиниць.

Водночас заклади у підпорядкування Міністерства культури та Міністерства оборони, а також заклади, переміщені у 2022 році, реорганізації не підлягатимуть [48], це стосується і Маріупольського державного університету як одного з ключових акторів пропозиції з удосконалення освітнього туризму.

Але слід відзначити і позитивний настрій випускників шкіл: переважна більшість – 77% учнівства – бажає після завершення школи продовжити навчання. 35% учнів та учениць хотіли би вступити до провідного університету України, 25% – до іншого університету або технікуму / коледжу

України, 18% – поїхати навчатися за кордон. Наміри учнів та учениць із різних регіонів та з міст / сіл досить подібні. Водночас більше бажають виїхати вчитися за кордон учні з міст – 22% проти 9% у селах (якщо говорити про реалістичні плани, то співвідношення 17% до 7%). У гендерному розрізі помітно, що учениці впевненіші у вступі до одного з провідних ЗВО – серед них 36% вважають це реалістичним сценарієм для себе проти 24% серед учнів [49].

Повертаючись до теми дослідження, слід відзначити, що загальна система підготовки українських фахівців із туризму має передбачати також підвищення кваліфікації та безпосередньо академічну мобільність викладачів освітньої програми «Туризм».

Досвід розвитку світової системи освіти, в тому числі в Великобританії, останніми роками показує, що вона має формувати гнучку систему управління без жорсткої централізації, де було б збалансовано державні, регіональні та місцеві освітні програми. У всьому світі, а також у країнах, що найбільш динамічно розвиваються, збільшуються фінансові вкладення в освіту. Легко встановити пряму залежність між обсягом фінансування освіти у тій чи іншій країні та темпами соціально-економічного розвитку.

Отже, з метою удосконалення розвитку освітнього туризму, в частині підготовки кадрів слід забезпечити доступ до технологій та знань в рамках функціонування запропонованої раніше моделі національної освітньо-туристичної кооперації, що передбачає:

1. Розміщення на національних порталах Дія.Бізнес та Дія.Освіта, а також на інших відповідних тематичних порталах профільної інформації та освітніх курсів, орієнтованих на туристичних операторів та інших акторів сектору туризму та гостинності.

2. Включення тематичних консультаційних, менторингових та освітніх програм до пропозиції центрів підтримки підприємництва, агенцій місцевого/регіонального розвитку, торгово-промислових палат, центрів

навчання осіб третього віку, ВПО тощо у пріоритетних для розвитку туризму регіонах.

3. Навчання та сертифікація цифрових компетенцій для підприємців через стимулювання пільгами, ваучерами тих, підтвердив рівень компетентності.

4. Започаткування інституту наставництва у робітничих професіях, особливо пов'язаних із сферою гостинності, із забезпеченням працевлаштування випускників.

5. Надання фінансової та технологічної підтримки для продовження освіти протягом життя (lifelong learning) з метою зниження проблеми розриву навичок (skills mismatch).

6. Розроблення та підтримка програм дуальної освіти в навчальних закладах, що готують фахівців для сектора туризму та гостинності.

7. Активізація участі акторів сектора туризму та гостинності у підготовці освітніх і професійних стандартів, організації виробничої практики, роботі наглядових рад закладів освіти.

8. Посилення практикоорієнтованого змісту освітніх програм для набуття найбільш затребуваних навичок.

9. Підвищення ефективності взаємодії з роботодавцями для надання їм консультативної підтримки з питань особливостей організації робочих місць для ветеранів з інвалідністю (забезпечення безбар'єрності на робочому місці).

10. Проведення інформаційних кампаній із поширення позитивного досвіду ефективних програм корпоративної соціальної відповідальності за напрямом забезпечення зайнятості ветеранів / ветеранів з інвалідністю.

11. Розроблення та підтримка програм навчання для працівників сектора туризму та гостинності щодо надання психологічної допомоги відвідувачам засобів розміщення та ресторанного господарства, а також щодо особливостей надання послуг особам із інвалідністю (особливо при втраті кінцівок) в контексті доступного туризму (Accessible Tourism for All).

Зведемо запропоновані рекомендації в обох підрозділах в таблицю 3.3.

Таблиця 3.3.

Засади підготовка кадрів для розвитку освітнього туризму в Україні

Співпраця туристичного оператора ТОВ «Аккорд-тур» з МДУ та Національною туристичною організацією України	Посилення практико орієнтованого змісту освітніх програм
Підвищення ефективності взаємодії з роботодавцями для надання їм консультативної підтримки з питань особливостей організації робочих місць в тому числі для ветеранів з інвалідністю	Підвищення кваліфікації та перекваліфікації в секторі туризму та гостинності, в тому числі освітян да адміністративного складу Університетів, відповідальних за академічну мобільність
Кар'єрний розвиток в секторі туризму та гостинності, в тому числі освітян да адміністративного складу Університетів, відповідальний за академічну мобільність	Ініціювання програм, в тому числі державних, підтримки акторів індустрії туризму та гостинності
Освітні курси на онлайн-платформах	Робочі місця для ветеранів Підтримка кластерних утворень з інвалідністю
Співпраця з центрами підтримки підприємництва	Фінансування навчання ветеранів і ВПО
Навчання та сертифікація цифрових компетенцій для підприємців	Розбудова спроможності громадських об'єднань
Інститут наставництва	Програми психологічної допомоги відвідувачам засобів розміщення та ресторанного господарства, а також щодо особливостей надання послуг особам із інвалідністю
Освіта протягом життя	Дуальна освіта
Проведення інформаційних кампаній із поширення позитивного досвіду ефективних програм корпоративної соціальної відповідальності за напрямом забезпечення зайнятості ветеранів / ветеранів з інвалідністю	

Джерело: розроблено автором на основі [42]

Розвиток освітнього туризму є важливим, оскільки він сприяє розширенню знань, розвитку практичних навичок, міжкультурному обміну та покращенню якості освіти через інтеграцію теорії та практики в реальних умовах.

3.3. Розробка туристичної пропозиції з освітнього туризму для досліджуваного підприємства

Навчання закордоном – це цікаво, ефективно та доволі недешево, якщо навіть казати про мовні курси у таких країнах, як Великобританія, США або Канада. Завдяки співпраці вище означених акторів – ТОВ «Аккорд-тур», МГУ та Національної туристичної організації України, слід розробити освітній тур для представників означених компаній, а також, в подальшому – просувати освітні тури для представників сфери освіти та туризму в університети Британії, а в рамках представленого дослідження – до університету Халл.

Саме цей університет має тісні зв'язки з МГУ та має власний коледж зі спеціальністю «Туризм» [51], що має стати в нагоді для подальшого міжнародного співробітництва двох університетів в рамках програми Twinning та започаткувати інші, використовуючи можливості галузевих об'єднань та організацій, про які йшла мова в попередньому розділі представленого дослідження.

Отже, в якості першого туру пропонуємо «Курси в школі англійської мови для керівників». Місцем проведення курсів обрано University of Hull (Англія). Перевага даного закладу полягає у наступному (рис. 3.3).

Університет Халл запевняє, що дружня та досвідчена команда викладачів англійської мови допоможе розвинути англійську та отримати максимум від навчання та освітнього туризму. Університет пропонує низку висококомунікабельних коротких курсів, семінарів та індивідуальної підтримки, зосереджених на мові та навичках, які потрібні вам для досягнення успіху.

Курси розраховані на керівників компаній, управлінців, бізнесменів, та інших представників топ-менеджменту. Програми зроблено на бізнес-лексику та комунікацію в бізнес-середовищі, вмінню формулювати думки.

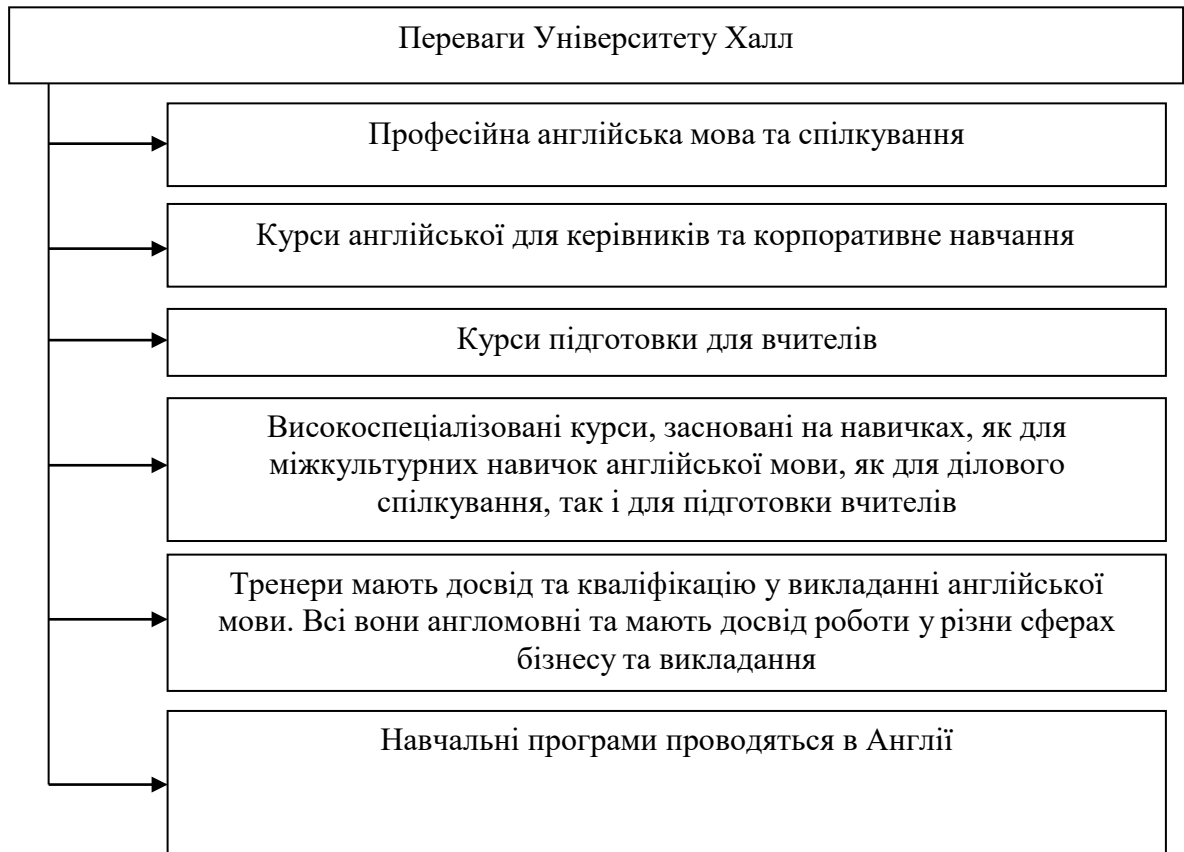

Рис. 3.3. Переваги закладу Університет Халл

Джерело: складено автором на основі [52]

Університет має високий рівень оснащення: зручні робочі місця, новітнє мультимедійне, комп'ютерне та лінгафонне обладнання, наявні аудиторії для проведення індивідуальних занять та конференц-зал.

Проживання пропонується за різними варіантами: резиденція, апартаменти; приймаюча родина; індивідуальний підбір проживання (готель).

Університет має свою власну резиденцію та апартаменти. В резиденції розміщення студентів відбувається в кампусі у 1-2-х номерах зі всіма зручностями. Апартаменти, які знаходяться у власності Університету та розташовані неподалік (приблизно 15 хвилин пішки), тут пропонуються 1-2-ні номери з ваннами та зручностями.

При проживанні в родині студенти розміщуються у власній кімнаті та можуть практикувати мову у повсякденних ситуаціях.

За бажанням студенти можуть розміститися у 4-5-их готелях, поблизу Університету. Вартість проживання за різними варіантами протягом 1 тижня подана у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Вартість проживання протягом освітнього туру «Курси англійської мови для керівників» за варіантами (фунтів/тиждень)

Варіант проживання	Вартість у низький сезон, фунтів за 7 днів	Вартість у високий сезон, фунтів за 7 днів
Приймаюча родина (стандарт)	260	340
Приймаюча родина (преміум)	370	410
Резиденція (1 гість, сніданок)	240	345
Резиденція (2 гостя + сніданок)	340	440
Апартаменти (1 гість, без харчування)	190	335
Апартаменти (2 гостя, без харчування)	290	435

До уроків та занять додається активний відпочинок. Співробітники організовують різні екскурсії, поїздки та заходи: студенти відвідують різні музеї та освітні заклади в Англії.

Маршрут нового туру «Курси англійської мови для керівників» буде наступний: Київ → Познань → Лондон → Халл → Лондон → Познань → Київ.

Загальна характеристика нового освітнього туру подана в табл. 3.5.

Освітній тур «Курси англійської мови для керівників» пропонується проводити терміном від 1 тижня. За бажанням, курс можна продовжувати. Технологічна карта нового освітнього туру «Курси в школі англійської мови для керівників» подана в табл. 3.6.

Таблиця 3.5

Загальна характеристика нового освітнього туру
«Курси англійської мови для керівників»

Критерії	Опис туру
Вид туризму	Міжнародний, виїзний
Класифікація туризму:	
- за цілями	Освітній
- за формою участі	Груповий
- за віком	Зрілий (від 24 років)
- за протяжністю	Багатоденний
- за використанням транспортних засобів	Потяг, авіа
Час проведення	
Загальна кількість турів в місяць	1-2 тури на місяць
Загальна кількість турів на рік	11 турів на рік
За формою організації	Груповий
Максимальна кількість осіб в групі	20 осіб
Протяжність туру	11 днів / 10 ночей
Тип маршруту	Кільцевий
Туристичні ресурси	Школа англійської мови в Університеті Халл (Англія) культурно-історичні та архітектурні пам'ятки

Джерело: складено автором

Таблиця 3.6

Технологічна карта освітнього туру «Курси англійської мови для керівників» на 2025 рік

Місяць року	Кількість туристів в місяць	Графік заїзду туристських груп з датами місяця	Кількість груп в місяць
Червень	20	04.06.2025 – 14.06.2025 18.06.2025 – 28.06.2025	2
Липень	20	02.07.2025 – 12.07.2025 16.07.2025 – 26.07.2025	2
Серпень	20	06.08.2025 – 16.08.2025 20.08.2025 - 30.08.2025	2

Вересень	20	03.09.2025 – 13.09.2025 17.09.2025 – 27.09.2025	2
Жовтень	10	08.10.2025 – 18.10.2025	1
Листопад	10	05.11.2025 – 15.10.2025	1
Грудень	10	03.12.2025 – 13.12.2025	1

Джерело: складено автором

Початок подорожі по суботам, оскільки в понеділок починаються заняття в групах.

Кількість туристів на маршруті: 20 туристів.

Варто зазначити, що на навчання на даній програмі приймаються студенти віком від 24 років. Рівень знання англійської від B2 рівня.

Зауважимо, що в зв'язку з забороною польотів над територією України, внаслідок військових дій, виліт до Лондона буде здійснюватися із Познані. Лондон – Халл – потяг, а також Київ – Познань – потяг.

Інформаційний лист туру «Курси англійської мови для керівників»

Тур груповий, освітній, наземний та авіа. З навчанням в Університеті Халл (Англія).

Термін подорожі: 11 днів / 10 ночей.

Перший день туру – збір в МГУ та зустріч з представником ТОВ «Аккорд-тур».

Виїзд потягом до Познані. Нічний переїзд. Проходження кордонів. Реєстрація на рейс.

Другий день туру – прибуття в аеропорт Познані. Посадка та виліт до м. Лондон.

Третій день туру – приліт до м. Лондон, екскурсія та потяг до м. Халл, розміщення за обраною категорією. З ранку сніданок, якщо розміщення в резиденції Університету. Перший день занять в Університеті. Після занять, вільний час.

Четвертий день туру – сніданок, за умови розміщення в резиденції Університету.

Другий день занять. Вільний час. Можливість замовити екскурсію.

П'ятий день туру – сніданок, за умови розміщення в резиденції Університету.

Третій день занять. Вільний час. Можливість замовити екскурсію.

Шостий день туру - сніданок, за умови розміщення в резиденції Університету.

Четвертий день занять. Вільний час.

Сьомий день туру - сніданок, за умови розміщення в резиденції Університету.

П'ятий день занять. Вільний час. Можливість замовити екскурсію.

Восьмий день туру - сніданок, за умови розміщення в резиденції Університету.

Шостий день занять. Вільний час. Можливість замовити екскурсію.

Дев'ятий день туру - сніданок, за умови розміщення в резиденції Університету.

Вручення сертифікатів про проходження. Вільний час. Трансфер до вокзалу в Халлі, виїзд до Лондона і далі – виліт до Познані.

Десятий день туру – приліт до м. Познань. Проходження кордонів. Нічний переїзд потягом до Києва.

Одинадцятий день туру – приїзд до м. Київ.

До вартості туру входить: квитки на потяг, візовий збір, авіаквитки економ клас, проживання та сніданки (за умови розміщення в резиденції Університету), курси англійської мови у групах, реєстрація на курс, медична страховка.

До вартості туру не входить: авіаквитки, якщо туристи обирає переліт не економ класом, проживання та харчування (за умови, якщо турист розміщується в резиденції Університету, а обирає інші умови розміщення), додаткові заняття англійською з викладачами, екскурсії.

Початок туру: тур починається у м. Київ в будівлі МГУ.

Вікові обмеження: від 24 років.

Програма нового освітнього туру «Курси англійської мови для керівників» подана в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Програма освітнього туру «Курси англійської мови для керівників»

День	Програма туру
04.06.2025	20:00 Збір групи біля МГУ 21:00 Виїзд із м. Київ до м. Познань Нічний переїзд. Проходження кордонів
05.06.2025	16:00 -18:00 Прибуття до м. Познань в аеропорт 21:45 Виліт до м. Лондон
06.06.2025	00:30 Приліт до м. Лондон, потяг до м.Халл 01:00 Приїзд до м. Халл, розміщення за обраною категорією 09:00 Сніданок 10:00 Початок занять у школі 14:00 Вільний час.
07.06.2025	08:00 Сніданок 09:00 Початок занять 13:00 Вільний час. Можливість замовити екскурсію
08.06.2025	08:00 Сніданок 09:00 Початок занять 13:00 Вільний час. Можливість замовити екскурсію
09.06.2025	08:00 Сніданок 09:00 Початок занять 13:00 Вільний час
10.06.2025	08:00 Сніданок 09:00 Початок занять 13:00 Вільний час. Можливість замовити екскурсію.
11.06.2025	08:00 Сніданок 09:00 Початок занять 13:00 Вільний час. Можливість замовити екскурсію.

12.06.2025	08:00 Сніданок 09:00 Початок занять. Закінчення занять та вручення сертифікатів про проходження програми 15:00 Потяг до Лондона 18:30 Виліт до м. Познань 22:25 Виїзд до м.Київ
13.06.2025	Нічний переїзд. Проходження кордонів. Приїзд до м. Київ.

Джерело: складено автором

Розрахунок вартості нового освітнього туру «Курси англійської мови для керівників» подано в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Розрахунок вартості нового туру
«Курси англійської мови для керівників»

Назва статті	Вартість на 1 особу / фунтів	Кількість, осіб в групі	Загальна вартість, фунти стерлінгів
1. Вартість проживання, протягом 1 тижня, за обраною категорією			
Приймаюча родина (стандарт)	340	20	6800
Приймаюча родина (преміум)	410	20	8200
Резиденція (1 гість сніданок)	345	20	6900
Резиденція (2 гостя + сніданок)	440	20	8800
Апартаменти (1 гість, без харчування)	335	20	6700
Апартаменти (2 гостя, без харчування)	435	20	8700
2. Вартість транспортного обслуговування обидві сторони	80	20	1600
3. Вартість авіаквитків, за умови обрання економ-	186	20	3720

класу			
4. Вартість реєстрації на курс	60	20	1200
5. Навчальна програма за курсом	140	20	2800
6. Медична страховка	18	20	360
7. Послуги керівника групи під час переїзду	12	20	240
8. Послуги провідника групи у м. Лондон	15	20	300
9. Інші витрати	5	20	100
10. Виробнича собівартість	736		14720
11. Прибуток ТОВ «Аккорд -тур» (15%)	110		2200
12. Вартість ваучера	846		16920
13. ПДВ (20%)	170		3400
14. Загальна вартість туру*	1016		20320

Джерело: розраховано автором

* вартість вказана з урахуванням проживання 1 туриста у резиденції на 2-х гостей

Варто зазначити, що розрахунок проводився з урахуванням цін на проживання під час високого сезону, тобто з травня по вересень. Вартість туру буде від 1016 фунтів стерлінгів. Під час низького сезону, жовтень-квітень, вартість туру за умови розміщення в резиденції школи у 1-ому номері буде починатися від 975 фунтів стерлінгів (виробнича собівартість – 706 фунтів стерлінгів, прибуток (15%) – 106 фунтів стерлінгів, ПДВ – 163 фунтів стерлінгів). Зазначимо, що вартість може змінюватися залежно від вартості авіаквитків.

Проведемо прогнозний розрахунок доходу та прибутку ТОВ «Аккорд-тур» від нового освітнього туру «Курси англійської мови для керівників» (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Прогнозний розрахунок доходу та прибутку ТОВ «Аккорд-тур» від нового освітнього туру «Курси англійської мови для керівників»

Місяць року	Кількість туристів місяць	Дохід від туристичного продукту, фунти стерлінгів	Прибуток від освітнього курсу англійської мови для керівників продукту, фунти стерлінгів
Червень	20	20320	2200
Липень	20	20320	2200
Серпень	20	20320	2200
Вересень	20	20320	2200
Жовтень	10	10160	1100
Листопад	10	10160	1100
Грудень	10	10160	1100
Разом за 1 сезон у 2025 році	110	111760	12100

Джерело: розраховано автором

Таким чином, за попереднім прогнозом, дохід ТОВ «Аккорд -тур» від нового освітнього туру «Курси англійської мови для керівників» за умови максимального завантаження на маршруті буде становити 111760 фунтів стерлінгів, при умові завантаження маршруту на 50% дохід становитиме – 55880 фунтів стерлінгів. Прибуток ТОВ «Аккорд-тур» за умови максимального завантаження на маршруті буде становити 12100 фунтів стерлінгів, при умові завантаження на 50% він становитиме 6050 фунтів стерлінгів.

Отже, запропонований новий освітній тур «Курси англійської мови для керівників» у співробітництві з ТОВ «Аккорд-тур» та МГУ має стати першою ластівкою освітніх турів для університетів України та Британії.

Висновки до розділу 3

В рамках проведеного дослідження щодо пошуку шляхів розвитку освітнього туризму на основі використання досвіду Великобританії та проаналізованого стану розвитку освіти в Україні в повоєнні часи та з прогнозами від Міністерства освіти і науки України на майбутнє, були сформульовані наступні рекомендації:

По-перше, запропоновано модель національної освітньо-туристичної кооперації та ідентифіковано переваги розвитку освітнього туризму для виокремлених акторів – туристичного оператора ТОВ «Аккорд-тур», Маріупольського державного університету та Національної туристичної організації України.

По-друге, з метою удосконалення розвитку освітнього туризму, в частині підготовки кадрів слід забезпечити доступ до технологій та знань на запропонованих засадах підготовка кадрів для розвитку освітнього туризму.

По-третє, запропоновано освітній тур «Курси англійської мови для керівників» до Університету Халл (Англія), який має принести додатковий прибуток ТОВ «Аккорд-тур», стати першим серед освітніх турів для освітян та матиме тенденцію до укріплення співробітництва між країнами, університетами та акторами туристичної індустрії.

ВИСНОВКИ

Розробці практичних рекомендацій з розвитку освітнього туризму на засадах вивчення досвіду Сполученого Королівства Великої Британії сприяло вирішення завдань дослідження, що дозволяє сформулювати наступні результати.

По-перше, дослідження теоретичних положень з освітнього туризму дозволило узагальнити характеристики освітнього туризму, наочно представити структуру освітнього туристичного продукту, а також взяти за основу в дослідженні наступне тлумачення освітнього туризму - це вид подорожей, орієнтованих на навчання та особистісне зростання, де люди відвідують місця призначення, щоб отримати знання та відчути різні культури, традиції та історичний контекст. Вивчення закордонного досвіду дозволило узагальнити передумови виникнення освітнього туризму, як то глобалізація, інтернаціоналізація освіти, економічні фактори тощо. Виокремлено вплив міжнародних рейтингів та стандартів на розвиток освітнього туризму та складено рейтинг країн-лідерів з розвитку освітнього туризму, в якому перші сходинки посіли США та Великобританія, Канада та Австралія.

По-друге, аналіз управлінсько-господарської діяльності туристичного оператора показав, що Товариство з обмеженою відповідальністю «Аккорд-Тур» діє на туристичному ринку України 20 років (станом на 2024 рік).

Метою діяльності ТОВ «Аккорд-тур» є виявлення потреб підприємств, організацій і громадян у послугах, які їм надаються, задоволенні їх на високому рівні і отриманні на цієї основі відповідного прибутку.

ТОВ «Аккорд-тур» є найкрупнішим туроператором України, адже він співпрацює з більше ніж 6 тис. туристичних фірм та компаній, має 5 філій по Україні та здійснює свою господарчу діяльність на підставі нормативно-правових документів України, міжнародних угод, а також установчих документів.

Аналіз видів туристичних продуктів ТОВ «Аккорд-тур» свідчить про необхідність їх диверсифікації. Тому запропоновано приділити увагу саме розвитку освітнього туризму.

По-третє, проаналізовано стан розвитку освітнього туризму в Сполученому Королівстві Великої Британії. Загальна вартість міжнародного експорту освіти в усіх секторах освіти, включаючи транснаціональну освіту та супутні продукти та послуги, у постраждалому від пандемії 2021 році склала 27,9 мільярда фунтів стерлінгів, що на 6,2 відсотка більше порівняно з попереднім роком і є найвищим за всю історію. Таких результатів вдалось досягти завдяки впровадженню Стратегії міжнародної освіти Сполученого королівства, а також кооперації з різними стейкхолдерами. Відзначено, що в 2023 році понад чверть країн світу (58) очолює особа, яка отримала освіту у Великобританії, що лише підтверджує факт необхідності вивчення та імплементації досвіду Сполученого Королівства в сфері освіти, в тому числі з розвитку освітнього туризму. Останній має стати «м'якою силою» не лише Великобританії, а й України в майбутньому (здатність впливати на поведінку інших для досягнення пільгових-найкращих результатів), а також допоможе будувати довгострокові соціальні, політичні та торгові зв'язки з іншими країнами.

В четвертих, обґрунтовано розвиток освітнього туризму в рамках моделі національної освітньо-туристичної кооперації та ідентифіковано переваги розвитку освітнього туризму для виокремлених акторів – туристичного оператора ТОВ «Аккорд-тур», Маріупольського державного університету та Національної туристичної організації України.

В п'ятих, рекомендовано заходи з підготовки кадрів для розвитку освітнього туризму в Україні як головний фактор вдосконалення туристичної системи.

В шостих, запропоновано освітній тур «Курси англійської мови для керівників» до Університету Халл (Англія), який має принести додатковий прибуток ТОВ «Аккорд-тур», стати першим серед освітніх турів для освітян та матиме тенденцію до укріплення співробітництва між країнами, університетами та акторами туристичної індустрії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. International Students in UK Higher Education (2023). Bolton. P., Lewis J. Gower M. URL : <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7976/CBP-7976.pdf> (дата звернення: 01.02.2024)
2. International Education Strategy: 2022 update (2022). URL : <https://www.gov.uk/government/publications/international-education-strategy-2022-update> (дата звернення: 01.02.2024)
3. Соціальний концепт суспільних та економічних процесів національного розвитку [Текст]: Колективна монографія [Безтелесна Л.І., Сазонець І.Л. та ін.], за науковою редакцією Безтелесної Л.І. / Рівне: Волин. береги, 2015. – 184 с.
4. Джинжоян В.В. Поєднання соціальних і комунікативних функцій в реалізації програм освітнього туризму та визначення їх конкурентних переваг URL : <http://info.dgu.edu.ua/bitstream/123456789/778/1/43> (дата звернення: 01.03.2024).
5. UN Tourism Executive Education (2024). URL : <https://www.unwto.org/un-tourism-executive-education> (дата звернення: 01.03.2024).
6. Nancy Testón Franco a, Jair Emmanuel Onofre Sánchez b, Ernesto R. Ahumada López Educational tourism. A theoretical review of the phenomenon (2022). Journal of Administrative Science. Biannual Publication, Vol. 4, No. 7 (2022) P. 26-31
7. García, O; Cabada, J.L y Bonilla, M (2005) Turismo Educativo. Educational travel. Prometedor segmento para la diversificación de la oferta turística de Costa Rica. Tenitur. Revista oficial de la asociación Costarricense de Profesionales en Turismo. 1 (109). 6-13.
8. Genís, M. (2007). Lenguas y turismo a vista de pájaro. II Congreso Virtual sobre enseñanza de E/EL. <http://issuu.com/civele/docs/actas2007>.

9. Goeldner, R y Ritchie, J. (2003). Tourism. Principles, practices, philosophies. 9th ed. 626. URL : <http://repository.ntt.edu.vn/jspui/handle/298300331/1587> (дата звернення: 10.03.2024)
10. Educational Tourism and Local Development: The Role of Universities. URL : <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/17/6766/pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=by#12> (дата звернення: 15.03.2024)
11. Teaching ethics beyond the Academy: educational tourism, lifelong learning and phronesis. URL : <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02660830.2011.11661600> (дата звернення: 20.03.2024)
12. Sie, L.; Patterson, I.; Pegg, S. Towards an Understanding of Older Adult Educational Tourism through the Development of a Three-Phase Integrated Framework. *Curr. Issues Tour*, 2016. № 19. P. 100–136.
13. Lind A., Saloyaara S. (2018): Lessons from Finland-Educational travel is on the Rise, *Finland Business*. URL : <https://www.businessfinland.fi/> (дата звернення: 15.02.2024)
14. Лебедев А.Р. Освітній туризм як економічна категорія / А.Р. Лебедев / *Сучасна економіка: проблеми, тенденції, перспективи*, 2012. №6. С. 3-9.
15. Tiwari, Harish (2020): Educational Tourism Sector Outlook, *Future Market Insights*. URL : <https://www.futuremarketinsights.com/reports/educational-tourism-sector-outlook> (дата звернення: 14.02.2024)
16. Фірсова А.В., Мишлявцева С.Е. Освітній туризм: навч.-метод. посіб. / А.В. Фірсова , С.Е Мишлявцева. Х.: ХНУ, 2014. С. 149 с.
17. Іванова З.О. Стратегічне управління підприємствами туристичної галузі. / З.О. Іванова // *Вісник КНУТД*, 2015. №6(93). С. 65-68
18. Козлова Н.А. Формування та розвиток ринку міжнародного освітнього туризму / Н.А. Козлова. Дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2018. – 187 с.
19. Ковалева А.Н. Педагогічний потенціал освітнього туризму у системі безперервної освіти людини / А.Н. Ковалева. Автореферат дис. ...канд. пед. наук. Київ. 2013. 29 с.

20. Reali, Cr. (2024) What is Educational Tourism: Stats, Benefits, Examples & More URL : <https://mize.tech/blog/what-is-educational-tourism-stats-benefits-examples-more/> (дата звернення: 15.02.2024)
21. Educational Tourism Market Snapshot (2024). URL : <https://www.futuremarketinsights.com/reports/educational-tourism-market#:~:text=The%20total%20number%20of%20global,in%20global%20education%20tourism%20market.> (дата звернення: 15.02.2024)
22. QS World University Rankings 2024. URL : <https://www.topuniversities.com/university-rankings> (дата звернення: 15.03.2024)
23. GLOBAL UNIVERSITY RANKINGS (2024). URL : <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings> (дата звернення: 15.02.2024)
24. 2023 Academic Ranking of World Universities (2023). URL : <https://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2023>
25. 2022-2023 Best Global Universities Rankings (2023) URL : <https://www.usnews.com/education/best-global-universities/rankings> (дата звернення: 21.02.2024)
26. Статут ТОВ «Аккорд-Тур».
27. ТОВ «Аккорд-Тур» URL : <https://clarity-project.info/edr/32800179> (дата звернення: 20.02.2024)
28. Офіційна сторінка ТОВ «Аккорд-Тур» URL : <https://www.accordtour.com> (дата звернення: 01.02.2024)
29. Баланс ТОВ «Аккорд-Тур»
30. Звіт про фінансові результати ТОВ «Аккорд-Тур».
31. Student mobility data 2020-21: foundations of recovery (2022). URL : <https://www.universitiesuk.ac.uk/universities-uk-international/insights-and-publications/uuki-blog/student-mobility-data-2020-21> (дата звернення: 01.02.2024)
32. International student recruitment data (2024) URL : <https://www.universitiesuk.ac.uk/international-student-recruitment-data> (дата звернення: 25.02.2024)

33. UK education exports reached £27.9 billion in 2021 (2024) URL : <https://studytravel.network/magazine/news/0/30496> (дата звернення: 26.02.2024)
34. Huang Rong (2008) Mapping Educational Tourists Experience in the UK: understanding international students URL : <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01436590802106247> (дата звернення: 01.02.2024)
35. International facts and Figures 2023 (2023). URL : <https://www.universitiesuk.ac.uk/universities-uk-international/insights-and-publications/uuki-publications/international-facts-and-figures-2023> (дата звернення: 01.02.2024)
36. Bolton, P., Lewis J., Gower M. (2024) International Students in UK Higher Education URL : <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7976/CBP-7976.pdf> (дата звернення: 15.02.2024)
37. International Education Strategy: global potential, global growth (2021). URL : <https://www.gov.uk/government/publications/international-education-strategy-global-potential-global-growth/international-education-strategy-global-potential-global-growth> (дата звернення: 01.02.2024)
38. HE student enrolments by subject of study and domicile (2023) URL : <https://www.hesa.ac.uk/data-and-analysis/students/table-52> (дата звернення: 01.02.2024)
39. Over one-quarter of the world's countries are headed by someone educated in the UK and another quarter are headed by someone educated in the US – HEPI'S 2023 SOFT-POWER INDEX (2023) URL : <https://www.hepi.ac.uk/2023/08/22/over-one-quarter-of-the-worlds-countries-are-headed-by-someone-educated-in-the-uk-and-another-quarter-are-headed-by-someone-educated-in-the-us-hepi-2023-soft-power-index/> (дата звернення: 28.02.2024)
40. The benefits and costs of international higher education students to the UK economy : Report for the Higher Education Policy Institute, Universities UK International, and Kaplan International Pathways (2023). Cannings. J., Halterbeck

M., Conlon G. URL : <https://www.hepi.ac.uk/wp-content/uploads/2023/05/Full-Report-Benefits-and-costs-of-international-students.pdf> (дата звернення: 01.02.2024)

41. What do home students think of studying with international students? HEPI Report 76 (2015) URL : https://www.hepi.ac.uk/wp-content/uploads/2015/06/HEApaper7_web.pdf (дата звернення: 10.03.2024)

42. Національна туристична організація України (2024). URL : https://nto.ua/index_ua.html (дата звернення: 25.03.2024)

43. UKRAINE TWINNING INITIATIVE (2023). URL : <https://www.twinningukraine.com> (дата звернення: 25.03.2024)

44. МОН: Результати британсько-української освітньої ініціативи Twinning (2023) URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/mon-rezultaty-brytansko-ukrainskoi-osvitnoi-initsiatyvi-twinning> (дата звернення: 25.03.2024)

45. EDUCATION. UNESCO (2023) URL : <http://data.uis.unesco.org> (дата звернення: 25.03.2024)

46. Перелік закладів вищої освіти за ступенями ризику у 2023 році URL : <https://sqe.gov.ua/perelik-zvo-stupeni-ryzyku-2023/?fbclid=IwAR3vMfaFSx7hg5jg4llh2NmKIjf-4gOt811CuF5P9pOazOCRisRwfbodlPE> (дата звернення: 01.02.2024)

47. В Україні потрібно зменшувати кількість вишів через скорочення кількості абітурієнтів. URL : <https://interfax.com.ua/news/general/960586.html> (дата звернення: 25.03.2024)

48. МОН оприлюднило орієнтовні критерії модернізації мережі вишів. URL : <https://osvita.ua/vnz/reform/91422/> (дата звернення: 25.03.2024)

49. Війна та освіта. 2 роки повномасштабного вторгнення. Бриф за результатами дослідження (2024) URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2024/02/10/Bryf.Viyna.ta.osvita.Dva.roky.povnomasshtabnoho.vtorhnennya.2024.ukr-10.02.2024.pdf> (дата звернення: 25.03.2024)

50. Іноземні студенти в Україні під час війни (2022-2023) / за загальною редакцією О.О. Шаповалової. Київ: "Млин медіа". 2023. 196 с. URL : https://studyinukraine.gov.ua/wp-content/uploads/2024/04/ukr_Book_2023_compressed.pdf (дата звернення: 25.03.2024)
51. Hull College (2024) URL : <https://www.hull-college.ac.uk/subject-areas/business-travel-tourism-9NUw> (дата звернення: 25.03.2024)
52. University of Hull (2024) URL : <https://www.hull.ac.uk> (дата звернення: 25.03.2024)

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗАТВЕРДЖЕНО:

ПРОТОКОЛОМ №101
ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ УЧАСНИКІВ
ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«АККОРД-ТУР»
від 18 грудня 2020 року

СТАТУТ
Товариства з обмеженою відповідальністю
«АККОРД-ТУР»
(нова редакція)

Стаття 2. Мета і предмет діяльності

2.1. Товариство створене з метою здійснення туристичної діяльності, задоволення громадських потреб у його продукції, роботах, послугах з реалізації на основі прибутку соціальних та економічних інтересів Учасників та трудового колективу Товариства.

2.2. Предметом діяльності Товариства є:

Основні види діяльності:

Відповідно до положень Закону України «Про туризм» виключно діяльністю Товариства є:

- **туроператорська діяльність.**

Товариство здійснює також турагентську діяльність.

Для забезпечення створення туристичного продукту Товариство надає характерні послуги, здійснює реалізацію та надання інших туристичних послуг, а також здійснює посередницьку діяльність по наданню таких видів характерних послуг туристам:

- посередництво щодо послуг різних видів страхування туристів та їх майна (у тому числі страхування транспортних засобів тощо), оренда транспортних засобів;
- послуги туристичних гідів (організація екскурсійної програми);
- інформаційно-консультаційні послуги;
- посередництво у наданні послуг харчування туристів;
- послуги у сфері культури (музеї, театри, зоопарки, заповідники, ботанічні сади тощо);
- послуги з організації відпочинку та розваг;
- послуги з організації та проведенні розважально-видовищних заходів із залученням артистів, співаків, творчих колективів та інших розважальних груп з України та із-за кордону;
- спортивні та рекреаційні послуги (послуги гольф-клубів, лижних баз, пляжів, шкіл верхової їзди, оренди туристичного та спортивного знаряддя тощо);
- посередництво у наданні оздоровчих, лікувальних послуг;
- посередництво у наданні послуг залізничного, автомобільного, повітряного, річкового, морського транспорту (продаж та бронювання квитків, оформлення проїзних документів, тощо);
- посередництво у наданні фінансових послуг (обмін валют, обслуговування туристичних кредитів та кредитних карт);
- надання послуг з оформлення документів для виїзду за межі України (паспортно-візові послуги);
- послуги з розміщення туристів:
  - в готелях, мотелях тощо;
  - курортних закладах (санаторії, пансіонати тощо);
  - послуги кемпінгів та таборів відпочинку.

Товариство надає супутні туристичні послуги, а також здійснює посередництво у наданні супутніх послуг та товарів у разі їх замовлення туристами.

Додаток Б

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

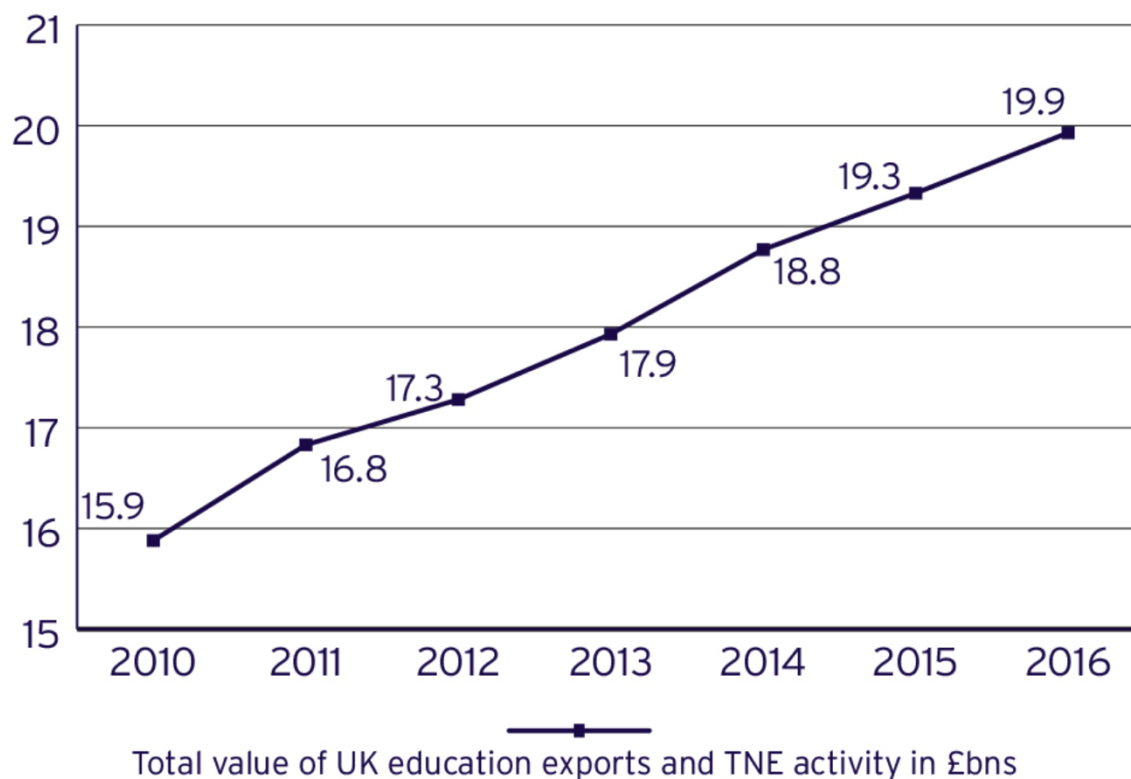
Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди		
ТОВ "Аккорд-Тур"	за ЄДРПОУ	2023	01	01
Територія ЛЬВІВСЬКА	за КАТОРТГ 1	32800179		
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	UA46060250010515336		
Вид економічної діяльності Діяльність туристичних операторів	за КВЕД	240		
Середня кількість працівників, осіб 62		79.12		
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон вулиця Новий Світ, буд. 15, м. ЛЬВІВ, ЛЬВІВСЬКА обл., 79038, Україна		2328383		

1.Баланс на 31 грудня 2022 р.

Актив	Код рядка	Форма № 1-м Код за ДКУД	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	21 597,0	21 593,0
Первісна вартість	1001	22 162,0	22 162,0
Накопичена амортизація	1002	(565,0)	(569,0)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	6 039,0	8 240,0
Основні засоби :	1010	696,0	622,0
первісна вартість	1011	4 603,0	4 604,0
знос	1012	(3 907,0)	(3 982,0)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	28 332,0	30 455,0
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	8 243,0	5 066,5
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	11 145,0	10 154,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	441,0	422,9
у тому числі з податку на прибуток	1136	234,9	234,9
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	56 700,0	66 544,4
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	104,6	60,5
Витрати майбутніх періодів	1170	4 160,0	4 176,0
Інші оборотні активи	1190	11,2	154,1
Усього за розділом II	1195	80 804,8	86 578,7
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	109 136,8	117 033,7

Додаток В

Figure 1 : UK revenue from education related exports and TNE activities

Source: Department for Education (2019)

Рис. – Дохід Великобританії від експорту, пов'язаного з освітою (дані на 2019 рік)

Джерело: побудовано автором за даними [37]

Додаток Д

Організації, які входять до розробників стратегії експорту освіти
Сполученого Королівства Великої Британії [37]

ACCENT London Study Centre

Advance HE

Alpha Plus Group

Association of Colleges

Bell

Boarding Schools' Association

British Study Centres

British Council

British Educational Suppliers Association (BESA)

British Universities' International Liaison Association

Busy Bees

Cardiff and Vale College, representing Colegau Cymru

Childbase

City and Guilds

Council of British International Schools (COBIS)

Coventry University

Early Years Alliance

Educate

English in Chester

English UK

Federation of Awarding Bodies

Grŵp Llandrillo Menai

Hatching Dragons

Independent HE

Invest Northern Ireland

Just2Easy
Kangaroo Pouch Day Nursery
Kaplan International Pathways
King's Ely
KLC School of Design
Learning Ladders
London College of International Business Studies
Manchester Metropolitan University
Manga High
Merchiston Castle School
National Union of Students
Nile ELT
Northern Ireland Executive
Ohbot
Oxford Business College
Pearson
People 1st International
Scottish Government
Stamford Endowed Schools
Study Group
The London Institute of Banking & Finance
The Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA)
Trinity College
UK Council for International Student Affairs
UK Skills Federation
UK Skills Partnership
Universities UK International (UUKi)
University Campus of Football Business
University of Greenwich
University of Liverpool

University of Portsmouth

University of Westminster

US-UK Fulbright Commission

Welsh Government

Whizz Education

Wimbledon School of English

Додаток 3

Профайл студентів ЄС та Великобританії

Table B6.2. Profile of international and foreign students (2021)

	International or foreign student enrolment as a percentage of total tertiary enrolment				Share of female students among international or foreign students					"Distribution of international or foreign students by region of origin"					
	Short-cycle tertiary	Bachelor's or equivalent	Master's or equivalent	Doctoral or equivalent	Short-cycle tertiary	Bachelor's or equivalent	Master's or equivalent	Doctoral or equivalent	All tertiary	Africa	North America	Latin America and Caribbean	Asia	Europe	Oceania
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)
OECD countries															
International students															
Australia	32	13	38	33	46	50	50	45	49	2	1	5	84	3	1
Austria	2	19	25	39	69	54	55	49	54	2	1	2	9	84	0
Belgium ¹	6	7	17	26	74	64	55	44	59	15	1	3	10	59	0
Chile	2	1	4	24	59	53	54	49	55	0	0	95	0	2	0
Czech Republic	5	13	19	24	60	52	56	45	53	2	1	1	18	78	0
Denmark	9	5	20	36	52	55	55	47	54	1	3	2	13	80	1
Estonia	a	7	17	29	a	41	47	39	44	10	3	3	33	51	0
Finland	a	6	11	26	a	44	46	44	45	9	3	3	41	32	0
France	3	7	13	37	50	53	49	47	50	53	2	6	22	16	0
Germany	0	7	17	22	a	44	46	47	46	10	2	5	42	32	0
Greece	a	3	1	2	a	53	53	43	52	3	1	0	69	20	0
Iceland	19	5	11	39	64	69	63	49	64	3	14	4	19	60	0
Ireland	3	7	16	37	47	55	54	51	54	6	17	2	46	27	1
Israel	2	3	6	12	50	58	58	46	56	3	18	6	19	36	1
Italy	0	3	4	10	a	54	55	44	54	14	2	8	35	30	0
Japan	11	3	11	22	41	45	51	45	45	1	1	1	95	2	0
Latvia	1	11	27	13	26	25	45	30	35	2	1	0	52	45	0
Lithuania	a	5	14	8	a	45	49	43	47	9	2	1	36	52	0
Luxembourg	10	24	76	91	61	57	54	43	52	8	1	3	13	73	0
Mexico	1	1	3	8	m	m	m	m	m	1	45	51	1	3	0
Netherlands	3	12	20	48	51	55	56	45	55	2	2	2	16	60	0
New Zealand	9	9	23	47	36	52	56	50	50	2	3	2	78	4	11
Norway	1	2	7	22	46	54	48	43	49	8	5	4	40	40	1
Poland	9	5	5	10	56	51	53	51	51	7	1	1	21	67	0
Portugal	13	8	14	33	46	53	55	47	52	37	1	40	6	16	0
Slovenia	4	9	10	21	46	58	60	53	57	1	0	1	5	93	0
Spain	1	2	9	19	61	54	52	48	52	6	3	43	10	38	0
Sweden	0	3	12	36	45	60	50	44	51	5	2	3	30	36	0
Switzerland	0	10	30	57	a	50	52	47	50	4	3	4	14	70	0
United Kingdom	4	16	39	41	59	52	52	48	52	7	4	1	60	26	0
Foreign students															
Canada	24	14	18	35	45	49	45	41	47	10	3	5	73	7	1
Colombia	0	0	1	2	48	53	52	35	52	1	2	89	2	7	0
Costa Rica	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	0
Hungary	1	10	21	28	60	47	53	44	49	11	1	2	43	42	0
Korea	1	3	10	17	40	57	63	51	56	2	1	1	95	2	0
Slovak Republic	2	10	13	12	42	54	56	33	54	1	0	0	9	89	0
Türkiye	1	3	8	7	39	35	39	33	36	17	0	0	72	10	0
United States	1	4	11	22	52	47	47	34	46	5	3	9	75	7	1
OECD total	3	5	14	24	47	48	49	43	48	10	3	6	57	22	1
Partner and/or accession countries															
International students															
Bulgaria	a	4	17	9	a	40	51	47	47	2	1	0	15	82	0
Croatia	0	2	3	8	a	52	58	51	55	1	3	1	6	89	0
Romania	a	4	11	4	a	51	49	37	49	9	1	0	18	72	0
Foreign students															
Argentina ²	m	m	m	m	m	m	m	m	m	0	5	89	1	3	0
Brazil	0	0	1	2	0	47	38	38	45	23	4	50	10	11	0
China	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	0
India	m	m	m	m	m	m	m	m	m	23	6	0	69	2	0
Indonesia ²	m	m	m	m	m	m	m	m	m	4	0	3	86	3	4
Peru	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	m	0
Saudi Arabia	m	m	m	m	m	m	m	m	m	25	1	0	66	3	0
South Africa ²	m	m	m	m	m	m	m	m	m	84	2	0	3	3	0
EU25 total	2	8	16	25	54	51	51	47	51	16	2	7	27	42	0

Джерело: [38]

Додаток К
Зарахування студентів ЗВО за напрямками навчання
та місцем проживання

Table 52 - HE student enrolments by subject of study and domicile											
Title:	Academic years 2019/20 to 2021/22										
Reference ID:	DT051 Table 52										
Data source:	HESA										
Data source link:	https://www.hesa.ac.uk/data-and-analysis/students/table-52										
Data file canonical link:	https://www.hesa.ac.uk/data-and-analysis/students/table-52.csv										
Licence:	Creative Commons Attribution 4.0 International Licence										
Date:	2023										
Filters:	Subject of study	CAH level 1									
	First year marker	All									
	Level of study	All									
	Mode of study	All									
	Academic year	2021/22									
Search:											
Subject of study	England	Wales	Scotland	Northern Ireland	Other UK	Total UK	European Union	Non-European Union	Total Non-UK	Not known	Total
01 Medicine and dentistry	55,720	2,805	6,190	2,565	165	67,440	2,965	11,255	14,220	0	81,665
02 Subjects allied to medicine	267,145	16,365	29,360	11,705	440	325,015	8,305	32,880	41,190	5	366,210
03 Biological and sport sciences	83,070	5,880	8,695	2,660	310	100,615	5,650	11,040	16,895	0	117,505
04 Psychology	105,230	7,040	9,115	2,660	235	124,280	5,610	10,530	16,140	0	140,425
05 Veterinary sciences	7,970	535	1,015	305	35	9,865	575	1,710	2,280	0	12,145
06 Agriculture, food and related studies	11,660	1,080	2,250	605	45	15,640	725	3,290	4,020	0	19,660
07 Physical sciences	44,470	2,495	5,360	1,270	135	53,720	4,305	9,175	13,485	0	67,205
09 Mathematical sciences	26,860	1,330	2,850	835	75	31,950	2,685	12,510	15,195	0	47,145
10 Engineering and technology	93,820	6,030	13,775	4,005	225	117,850	9,635	58,230	67,870	0	185,725
11 Computing	85,520	5,550	10,970	5,160	205	107,400	8,060	48,795	56,855	0	164,260
13 Architecture, building and planning	38,455	1,950	4,320	1,670	85	46,480	2,435	14,695	17,130	0	63,610
26 Geography, earth and environmental studies (natural sciences)	21,595	1,500	3,270	880	95	27,335	1,165	4,715	5,880	0	33,220
Total science CAH level 1	841,515	52,555	97,165	34,315	2,045	1,027,600	52,325	218,830	271,155	15	1,298,765
15 Social sciences	194,265	12,910	17,335	6,470	500	231,480	11,885	42,935	54,815	30	286,325
16 Law	96,725	6,770	7,555	2,655	250	113,950	5,425	22,965	28,380	0	142,330
17 Business and management	272,425	10,600	21,885	7,375	555	312,845	24,035	193,570	217,610	5	530,460
19 Language and area studies	59,310	3,420	6,925	1,855	175	71,690	4,435	11,675	16,110	0	87,795
20 Historical, philosophical and religious studies	60,755	3,030	6,105	1,380	210	71,480	3,475	8,130	11,605	0	83,085
22 Education and teaching	94,225	7,830	13,965	3,895	185	120,105	1,725	14,095	15,820	35	135,960
23 Combined and general studies	24,710	3,815	9,745	3,765	40	42,090	1,295	4,255	5,550	0	47,645
24 Media, journalism and communications	27,825	1,630	2,910	1,125	105	33,600	2,800	11,735	14,535	0	48,135
25 Design, and creative and performing arts	127,000	7,445	10,000	3,060	520	148,025	12,300	29,570	41,870	0	189,890
26 Geography, earth and environmental studies (social sciences)	8,540	355	580	180	50	9,700	445	2,080	2,525	0	12,225
Total non-science CAH level 1	965,775	57,805	97,000	31,785	2,600	1,154,960	67,820	340,995	408,815	75	1,563,850
Total	1,807,290	110,360	194,170	66,100	4,640	2,182,560	120,140	559,825	679,970	90	2,862,620

Джерело: складено автором на основі [38]